

**DELREDOVISNING 2019 AV UPPDRAG ATT
SAMORDNA OCH FÖLJA UPP DEN
NATIONELLA PLANEN MOT RASISM,
LIKNANDE FORMER AV FIENTLIGHET OCH
HATBROTT**

(KU2016/02633/DISK)

**Delredovisning 2019 av uppdrag att samordna och
följa upp den nationella planen mot rasism, liknande
former av fientlighet och hatbrott
(Ku2016/02633/DISK)**

Sammanfattning

Forum för levande historia har under perioden 2016–2019 i uppdrag att samordna och följa upp det arbete som utförs inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Denna rapport utgör den tredje delrapporteringen av uppdraget.

Rapporten är disponerad i huvudkapitel utifrån de fem strategiska områden som regeringen presenterar i den nationella planen:

- Mer kunskap, utbildning och forskning: Inom detta område presenterar vi Forum för levande historias, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors, Vetenskapsrådets, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitets och Skolverkets arbete.
- Förbättrad samordning och uppföljning: Här presenteras Forum för levande historias och Länsstyrelsen i Dalarnas läns arbete.
- Civila samhället- ökat stöd och fördjupad dialog: Här presenteras Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete samt Forum för levande historias arbete med en referensgrupp av civilsamhällesorganisationer.
- Förstärkt förebyggande arbete på nätet: Inom detta område beskriver vi Statens medieråds arbete.
- Ett mer aktivt rättsväsende: Här beskrivs arbete som bedrivits vid Polisen, Åklagarmyndigheten och Brottsförebyggande rådet.

Vi presenterar avslutningsvis ett antal utvecklingsbehov med tillhörande förslag för att arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i högre utsträckning ska bli samlat, strategiskt och effektivt. Vi har delat in utvecklingsbehoven under rubrikerna Styrning, Stöd och Uppföljning eftersom vi ser behov av insatser inom vart och ett av dessa områden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	3
Beskrivning av uppdraget.....	5
<i>Rapportens disposition</i>	6
<i>Om den samlade rapporteringen</i>	6
Mer kunskap, utbildning och forskning	7
<i>Forum för levande historia</i>	8
<i>Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor</i>	10
<i>Vetenskapsrådet</i>	12
<i>Skolverket</i>	12
<i>Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet</i>	12
Förbättrad samordning och uppföljning.....	13
<i>Forum för levande historia</i>	13
<i>Länsstyrelsen i Dalarnas län</i>	21
Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog	23
<i>Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor</i>	23
Förstärkt förebyggande arbete på nätet.....	25
<i>Statens medieråd</i>	25
Ett mer aktivt rättsväsende.....	27
<i>Brottsförebyggande rådet</i>	27
<i>Polisen</i>	29
<i>Åklagarmyndigheten</i>	30
Utvecklingsområden och förslag	30
<i>Styrning</i>	30

<i>Stöd</i>	34
<i>Uppföljning</i>	37
Bilagor	38
Referenslista	38

Beskrivning av uppdraget

Forum för levande historia har i uppdrag att samordna och följa upp arbetet inom ramen för *Samlat grepp mot rasism och hatbrott, Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott*¹ under perioden 2016–2019 (Ku2016/02633/DISK, se bilaga 1). Forum för levande historia ska redovisa uppdraget årligen senast den 15 april året efter respektive verksamhetsår till Regeringskansliet (Kulturdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet) med en särskild rapport om utvecklingen på området. Denna rapport utgör den tredje delrapporteringen av uppdraget.

Uppdraget till Forum för levande historia är uppdelat i två delar, samordning och uppföljning:

- Den del i uppdraget som avser samordning innebär att regelbundet genomföra erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten främst mellan myndigheter som arbetar med dessa frågor.
- Den del i uppdraget som avser uppföljning innebär att successivt utveckla ett uppföljningssystem som omfattar regelbunden redovisning baserad på de underlag Forum för levande historia får från nedan angivna myndigheter samt myndighetens egen verksamhet och ytterligare information till exempel från attityd- och upplevelseundersökningar.

Regeringen har beslutat att ett urval av de myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp* ska redovisa sitt arbete till Forum för levande historia. Av dem har följande myndigheter redan slutredovisat ett eller flera av de tidsbegränsade uppdrag som de haft inom ramarna för planen: Diskrimineringsombudsmannen (A2014/02479/DISK, Ku2015/01668/DISK), Statens medieråd (Ku2015/01869/D, Ku2016/01671/DISK), Myndigheten för stöd till trossamfund (Ku2017/02228/DISK), Sametinget (Ku2017/01389/DISK)², Kulturrådet (Ku2016/01670/DISK), Forum för levande historia (Ku2015/319/KA) och Skolverket (A2014/01587/DISK).

De myndigheter som har haft i uppdrag att redovisa tidsbegränsade uppdrag till Forum för levande historia inför denna samlade rapportering är: Länsstyrelsen i Dalarnas län (Ku2015/00009/DISK), Forum för levande historia (Ku2016/0167/DISK, Ku2016/02633/DISK), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (Ku2016/01669/DISK) och Statens medieråd (KU2017/00785/DISK).

Övriga myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp*, men som inte haft i uppdrag att redovisa sitt arbete till Forum för levande historia är: Brottsförebyggande rådet (Ku2017/02333/DISK), Polismyndigheten, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet,

¹ Från och med nu omskriven som regeringens plan *Samlat grepp* i denna redovisning.

² Sametinget har erbjudits möjlighet att sända in en komplettering av redovisningen av sitt uppdrag till Forum för levande historia då de annonserat att de avser att göra en sådan. Då denna komplettering inte var färdigställd vid redovisningsdatumet ingår den inte i föreliggande rapportering. Den kommer däremot att publiceras på levandehistoria.se då den inkommer till myndigheten.

Totalförsvarets forskningsinstitut (Ku2016/01373/D), Vetenskapsrådet (U2016/00588/F) och Åklagarmyndigheten.

Rapportens disposition

Rapporten är disponerad utifrån de fem strategiska områden som presenteras i regeringens plan *Samlat grepp*: 1) Mer kunskap, utbildning och forskning 2) Förbättrad samordning och uppföljning 3) Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog 4) Ett förstärkt förebyggande arbete på nätet 5) Ett mer aktivt rättsväsende. Rapporten avslutas med 6) Utvecklingsområden och förslag.

Forum för levande historia har sammanfattat de rapporteringar som myndigheterna har lämnat till oss under de strategiska områden som regeringen sorterat in myndigheternas uppdrag under.

Sammanfattningarna är disponerade utifrån två rubriker: 1) Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse samt 2) Framtida behov.

Om den samlade rapporteringen

Sammanställningen är baserad på Forum för levande historias läsning och urval. Berörda myndigheter har fått möjlighet att faktagranska texten i de respektive avsnitt som sammanfattar deras arbete. För myndigheternas fullständiga redovisningar, se bilagorna 2 A-E. Forum för levande historias samordningsuppdrag redovisas mer detaljerat än övriga uppdrag eftersom det enbart redovisas i denna rapport.

De myndigheter som har i uppdrag att redovisa sitt arbete till Forum för levande historia har erbjudits en mall (bilaga 3) för redovisning. Syftet med mallen är att på ett systematiskt sätt samla myndigheternas rapporteringar till Forum för levande historia. Mallen innehåller rubriker med tillhörande stödfrågor. Genom att besvara frågorna skriver myndigheterna rapporteringen av sina tidsbegränsade uppdrag. Vi har fått återkoppling om att mallen är ett bra stöd för redovisning, men även att den är ganska omfattande. Mallen ser i stort likadan ut som föregående år, men mindre justeringar har gjorts. Samtliga myndigheter som erbjöds mallen som stöd för redovisning har använt den.

Inför föregående redovisningstillfälle utvecklade Forum för levande historia även två enkäter. En mer omfattande där myndigheter som skulle redovisa till Forum för levande historia ombads redogöra både för sitt arbete mot rasism/hbtq-fobi som utförs inom ramarna för särskilda tidsbegränsade uppdrag och för det arbete som utförs inom ramarna för ordinarie verksamhet. Den andra enkäten var mindre omfattande och riktade sig till övriga myndigheter som ingår i regeringens plan samt Boverket, Försäkringskassan, Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen som identifierats som relevanta för arbetet. I den ombads myndigheterna redovisa sitt ordinarie arbete mot rasism/hbtq-fobi.

Samordningsfunktionen beslutade att vid detta redovisningstillfälle inte använda enkäterna som redovisningsverktyg mot bakgrund av att det kräver viss arbetsinsats från myndigheterna, att svarsfrekvensen var relativt låg vid föregående redovisningstillfälle och att vi gjorde bedömningen att det gått för kort tid för att förvänta sig att resultaten på avgörande sätt skulle skilja sig.

Som ovan nämnt ingår ett antal myndigheter i regeringens plan som inte har i uppdrag att redovisa sitt arbete till Forum för levande historia.³ I årets samlade rapportering har vi gjort sökningar på begreppen hatbrott, homofob*, främlingsfientl*, rasis* och våldsbej*⁴ i dessa myndigheters årsredovisningar för att identifiera relevanta avsnitt och sammanfatta det arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som beskrivs. Detta för att ge en mer fullständig överblick av det arbete som bedrivs inom ramarna för planen än vad som är möjligt då enbart tidsbegränsade uppdrag presenteras. Detta arbetssätt är ett eget initiativ från Forum för levande historia och inte något som är uttalat i uppdraget till myndigheten. Metoden har sina begränsningar, till exempel att myndigheterna kan beskriva sitt arbete med andra ord än de vi sökt på. Det kan också hända att de bedriver arbete som inte redogörs för eller som redogörs för mycket kortfattat i den översiktliga form som årsredovisningar har. De myndigheter vars arbete vi hämtat information om via årsredovisningar har, främst på grund av det komprimerade innehållet, inte låtit sig disponeras efter de två rubriker som sorterar sammanfattningarna av de redovisningar som tillsänts Forum för levande historia.

Mer kunskap, utbildning och forskning

I regeringens plan *Samlad grepp* står att regeringen anser att skolan är en nyckelinstitution i det långsiktiga främjandet av en värdegrund som utgår ifrån alla människors lika värde. Också andra offentliganställda än de som är verksamma inom skolan behöver ha relevant kunskap om rasism och liknande former av fientlighet. Även forskningen spelar en viktig roll för att belysa rasismen.

Myndigheter med uppdrag inom detta strategiska område är: Forum för levande historia, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Vetenskapsrådet, Skolverket och Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet.

³ Brottsförebyggande rådet (Ku2017/02333/DISK), Polismyndigheten, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet, Vetenskapsrådet (U2016/00588/F) och Åklagarmyndigheten. Vetenskapsrådet har skickat redovisning till Forum för levande historia varför vi utgått ifrån den i denna redovisning. Totalförsvarets forskningsinstitut genomför för närvarande inte uppdrag som ingår i regeringens plan *Samlad grepp*.

⁴ Trunkeringen i orden möjliggör sökträffar på olika böjningar av orden, till exempel rasism, rasistiska och så vidare.

Forum för levande historia

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Forum för levande historia har under 2018 erbjudit 1 550 utbildningsplatser och nått ännu fler genom aktiviteter såsom filmer och poddar samt seminarier under bland annat Bokmässan. Målgrupper har varit skolpersonal samt andra offentligt anställda, till exempel inom polis, arbetsförmedling, försäkringskassa och socialtjänst.

Under året har följande aktiviteter genomförts:

1. Regionala nätverksträffar på lärosäten för skolpersonal

Som uppföljning av uppdragsutbildningarna ”Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskolan och skolan” som genomfördes under 2017 har Forum för levande historia och Skolverket i samarbete med lärosätena genomfört fem regionala återträffar för sammanlagt 175 tidigare kursdeltagare. Detta efterfrågades i utvärderingar av uppdragsutbildningarna.

2. Lärarseminarier

Lärarseminarier har anordnats i samarbete med olika kommuner på temat Prata rasism. Syftet med dessa är att lärare ska stärkas och utvecklas i sin yrkesroll och därmed inspirera sina elever till att vilja lära sig mer om rasism, rasismens historia, uttrycksformer och konsekvenser, samt att erbjuda metoder och undervisningsmaterial som stimulerar till reflektion kring eget ansvar och agerande. Forum för levande historia har erbjudit 11 lärarseminarier runt om i landet som nått cirka 600 deltagare.

3. Distansutbildningar för lärare

Vi har erbjudit den lärarledda webbkursen ”Att undervisa om rasism”. Kursen har haft 100 kursdeltagare.

4. Digitala klassrumsmaterial

Det webbaserade klassrumsmaterialet ”Källkritik, historiebruk och rasism”, som riktar sig till elever i årskurs 7–9 och gymnasiet har under 2018 använts mycket. Under 2018 har myndigheten färdigställt det digitala undervisningsmaterialet ”Antisemitism då och nu”, i samarbete med Svenska kommittén mot antisemitism.

5. Pilotprojektet Dembra: ett nordiskt skolsamarbete

Myndigheten har beslutat att bli svensk värdinstitution för Dembra som står för demokratisk beredskap mot rasism, antisemitism och antidemokratiska attityder. Dembra har utvecklats av HL-centret i Norge (ett center med fokus på studier av Förintelsen och minoriteter) och har en hela-skolan ansats där kompetensutveckling för lärare, skolledare och andra medarbetare på skolan erbjuds. Under hösten 2018 påbörjades arbetet med två pilotskolor i Sverige.

6. Fortbildningar för yrkesgrupper inom offentlig sektor

Under 2018 har myndigheten fortsatt att erbjuda fortbildningar till offentligt anställda. De flesta fortbildningarna genomfördes i samarbete med kommuner och innehöll en genomgång av rasismens historia, begrepp på området och exempel på hur rasism kan yttra sig. Under året har 17 utbildningstillfällen genomförts som nått cirka 750 offentligt anställda, varav 87 procent kommunanställda i olika förvaltningar. Cirka 70 procent var kvinnor och 30 procent män. Under året gjordes en satsning på utbildningsinsatser i Norrbotten där hälften av kurstillfällena hölls.

7. Kommunikationsinsatser

Forum för levande historias plattform för resurser inom ämnesområdet rasism lanserades i januari 2018 under namnet ”Prata rasism” på www.levandehistoria.se/pratarasism. I samband med lanseringen av satsningen Prata rasism gjordes en attitydundersökning gällande uppfattningar om rasism, av Novus på uppdrag av Forum för levande historia. Undersökningen visade att 87 procent av den svenska befolkningen anser att det finns grupper i det svenska samhället som utsätts för rasism. Det är en ökning med 32 procent jämfört med 2014 då myndigheten ställde samma fråga. Undersökningen resulterade i en rapport från Forum för levande historia. Satsningen Prata rasism lyftes även på Bokmässan, där Forum för levande historia var huvudsamarbetspartner.

De kortsiktiga resultaten av fortbildningstillfällena har fångats upp via deltagarenkäter. På frågan om fortbildningens relevans anger cirka 90 procent av skolpersonalen svarsalternativen ”till stor del/till mycket stor del” och ”relevant/mycket relevant”. På webbkurserna ansåg i genomsnitt 80–100 procent att kursen var bra eller mycket bra både avseende tekniskt upplägg och innehåll.

När det gäller fortbildningar för andra offentliganställda än skolpersonal bygger enkätresultaten på en sammanvägning av flera enkäter då varje fortbildningstillfälle utvärderas. Uppföljningen visar att 88 procent var nöjda eller mycket nöjda med utbildningen som helhet. Däremot är mer än hälften av deltagarna osäkra på eller tror inte att fortbildningen kommer leda till fortsatt arbete inom verksamheten som de representerar. Det handlar ofta om att deltagarna inte vet hur arbetet fortsatt kommer prioriteras inom organisationen. De efterfrågar även mer handfasta verktyg för hur man kan arbeta för att motverka rasism i den yrkesspecifika rollen.

Framtida behov

Under 2019 kommer arbetet med verksamhetsanpassning utvecklas men Forum för levande historia kan inte, med en så bred målgrupp nå hela vägen vad gäller verksamhetsanpassning.

Verksamhetsanpassning kräver ett samarbete där den mottagande myndigheten har motsvarande målsättning eller uttalat uppdrag att utveckla verksamheten, har möjlighet att avsätta personalresurser och att prioritera ett långsiktigt utvecklingsarbete.

Forum för levande historia får återkommande signaler på att det finns behov av stöd och kompetensutveckling för både skolans personal och andra offentliganställda när det gäller rasism. Myndigheten ser ett behov av att modeller för hur man kartlägger och följer upp den egna verksamheten i relation till rasism utvecklas. För att kunna erbjuda verktyg för verksamhetsutveckling krävs systematiskt kvalitetsarbete. Detta kräver utbildningsinsatser för ledning och chefer på skolor, kommuner och myndigheter. Att erbjuda stöd för verksamhetsutveckling ingick inte i regeringsuppdragen och kräver andra arbetssätt och mer tid och resurser.

Myndigheten kommer under 2019 att ta fram en webbfortbildning för offentliganställda om rasism, homo-, bi-, och transfobi i historien och i dag samt bemötandefrågor, men här finns också ett stort behov av fysiska utbildningsinsatser, vilket kräver resurser.

Skolorna uttrycker fortsatt behov av stöd för förändringsarbete på verksamhetsnivå där rektor och huvudman spelar en viktig roll. Det tycks framförallt finnas behov av mer verksamhetsnära stöd. Därför har myndigheten beslutat att ingå i pilotprojektet Dembra för att pröva ett arbetssätt där vi vägleder skolor i ett processinriktat kvalitetsarbete. Detta är dock ett krävande arbetssätt som tar mycket tid och resurser i anspråk.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

MUCF har genomfört föreläsningar och workshoppar för personal i grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan. Drygt 1500 personer har tagit del av insatserna. 81 procent av deltagarna uppger att de fått kunskap som de haft nytta av i sitt arbete och 85 procent har fått ett bra helhetsintryck av insatserna. Workshopparna har resulterat i konkret planering av skolornas insatser för att främja en öppen och inkluderande undervisning och skolmiljö för unga hbtq-personer. Myndigheten har spridit stödmaterialet *Öppna skolan!* och en kompletterande skrift via digitala kanaler. En video har tagits fram som används vid utbildningarna och finns på myndighetens webbsida.

Myndighetens flytt från Stockholm till Växjö och att myndigheten beviljats mindre anslag för att genomföra insatserna har påverkat möjligheterna att genomföra uppdraget som planerat, men de aktiviteter som planerats för att nå myndighetens önskade resultat för uppdraget har genomförts.

Insatserna bedöms ha stärkt målgruppens förutsättningar att främja en trygg skola och motverka homo-, bi-, och transfobi bland unga.

Framtida behov

MUCF menar att insatserna inte kan ses som tillräckliga i relation till uppdragets övergripande mål. Sedan uppdraget inleddes 2014 har myndigheten genomfört föreläsningar för all skolpersonal på närmare 60 skolor. Samtidigt finns över 4000 gymnasieskolor och skolor med elever i årskurs 7–9 i Sverige. En stor del av lärarkåren saknar utbildning i hbtq-frågor, då det inte är en obligatorisk del av de flesta lärarutbildningar. Myndigheten trycker på att det fortsatt finns allvarliga problem med otrygghet och kränkningar i skolmiljön och att Skolinspektionen pekar på stora brister i undervisningen om hbtq-frågor. Statistik från MUCF:s Nationella Ungdomsenkät om ungas upplevelser av trygghet och utsatthet för våld och kränkningar i skolan pekar på behovet av fortsatta insatser. Sammantaget innebär det att efterfrågan på och behovet av stöd och utbildningsinsatser är större än vad myndigheten har möjlighet att erbjuda. MUCF har inte förutsättningar att fortsätta hålla utbildningarna utan ett särskilt uppdrag. Myndigheten framhåller att långsiktighet i uppdrag fordras för att kunna behålla den kompetens som byggts upp genom uppdraget sedan 2014.

Mot denna bakgrund föreslår MUCF att myndigheten får i uppdrag:

- Att ta fram intersektionell kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor: utsatthet, erfarenheter, främjande åtgärder samt skyddsfaktorer, bland annat i skolan. Fokus bör framförallt vara på att ta fram kunskap om unga binära och ickebinära transpersoner, queera, nyanlända hbtq-personer, unga hbtq-personer i hemlöshet och bisexuella tjejer.
- Att uppdraget ”Insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer” förlängs till och med 2022 och att MUCF får i uppdrag att till och med 2021 ta fram ett långsiktigt förslag för hur en öppen och inkluderande miljö i skolan för hbtq-personer kan skapas, med start av genomförandet från och med 2022.

Myndigheten har samverkat med myndigheter och civilsamhälle kring genomförandet och ser fortsatt behov av samverkan med skolor, civilsamhälle och andra myndigheter. Detta för att i högre grad nå målgruppen, få större kunskap om målgruppens behov, främja inkludering av hbtq-perspektivet i systematiskt kvalitetsarbete i än högre utsträckning i skolorna och för att fler aktörer ska bära kunskapen.

Vetenskapsrådet

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Vetenskapsrådet driver sedan 2016 i samråd med Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) ett forskningsprogram om rasism och diskriminering omfattande 20 miljoner kronor per år. Den första utlysningen av projektbidrag inom ramen för programmet skedde 2016. Totalt beviljades 17 projektbidrag om 3–4 år. Av projektledarna var elva kvinnor och sex män. De bidrag som beviljades vid utlysningen omfattar ett brett spektrum av samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning med inriktning på frågor om rasism: psykologi, sociologi, juridik, studier av offentlig förvaltning, medievetenskap, tvärvetenskapliga studier inom samhällsvetenskap, övrig annan samhällsvetenskap, historia, bildkonst och kulturstudier. En andra utlysning har gjorts i början av 2019.

Framtida behov

Myndigheten undersöker för närvarande möjligheterna att genomföra en konferens där resultat från de finansierade projekten kan presenteras och ventileras.

Skolverket

Myndighetens årsredovisning för 2018 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen, på sida 7. Inga träffar på sökorden.

Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet

Myndighetens årsredovisning för 2018 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen, på sida 7. Vid genomsökning fanns inga träffar på rasis*, homofob*, främlingsf* eller hatbrott. Däremot på våldsbej*. Segerstedtinstitutet har kompletterat sökningen för att ge en mer rättvisande bild av institutets arbete.

Segerstedtinstitutets verksamhet har under 2018 kännetecknats av utveckling av såväl forskning som utbildning samt konsolidering av innovationsarbetet med kommuner och övriga avtalsparter. Det har skett samråd om planeringen av verksamheten med Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet. Segerstedtinstitutets uppdrag är att utveckla och sprida kunskap och metoder för att minska rekrytering av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer. Det uppfylls genom att forskning förs samman med utbildning och stöd till konkret arbete, huvudsakligen inom kommunala och fristående skolor där förbyggande arbete mot rasism och extremism sker. I dag är det ca 60 skolor i Sverige som bedriver ett sådant arbete genom

utbildnings- och handledningsstöd från Segerstedtinstitutet. Forskare och forskningsmiljöer har knutits närmare institutet och verksamheten genom att forskare kopplade till institutet har beviljats forskningsmedel. Efterfrågan på både korta utbildningar och akademiska, poänggivande kurser som institutet erbjuder har ökat. En av kurserna, Historiografi, exkursionspedagogik och Förintelsens minnesplatser 7,5 högskolepoäng, behandlar historiografiskt arbete kring Förintelsens minnesplatser. En av utgångspunkterna i kursen som är ett samarbete mellan Forum för levande historia och Göteborgs universitet är att skapa historiografiska redskap för att kunna öka barns och ungas medvetenhet och förståelse av historien och av sin egen samtid då det handlar om att möta rasistiska, antisemitiska och historierevisionistiska uttryck. Segerstedtinstitutets verksamhet har utvärderats av Statskontoret och Göteborgs universitet. Utvärderingarna visar att institutet uppfyllt sitt syfte och mål för verksamheten. Det framgår att institutet är väl känt, i synnerhet bland dess målgrupp. Det är, menar universitetet, en indikation på att verksamheten gjort avtryck i samhällsdebatten om våldsbejakande extremism och etablerat sig som en aktör som bidrar till relevanta professioner. Utvärderingarna ger även god vägledning för ytterligare förbättring.

Förbättrad samordning och uppföljning

I regeringens plan *Samlad grepp* står att ett flertal aktörer arbetar med olika frågor om rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige i dag, men att det saknas en samordning av arbetet, ett uppföljningssystem och en samlad rapportering av de olika insatserna.

Myndigheter med uppdrag inom detta strategiska område är: Forum för levande historia och Länsstyrelsen i Dalarnas län. Forum för levande historias samordningsuppdrag redovisas endast i denna rapport och är därför mer utförligt beskrivet än övriga uppdrag.

Forum för levande historia

Personal

Det team som genomför samordningsuppdraget består av två projektledare, en administratör och en kommunikatör. Projektledartjänsterna är på heltid, administratörs- och kommunikatörstjänsterna är på deltid. Under hösten 2018 har en praktikant på kandidatnivå gjort praktik i teamet.

Referensgrupp

Två referensgrupper bestående av 20 ideella organisationer har knutits till uppdraget. Dit har organisationer bjudits in som arbetar generellt mot rasism, eller mot specifika former av rasism samt

organisationer som arbetar mot hbtq-fobi⁵. Syftet med grupperna är att Forum för levande historia kontinuerligt ska få återkoppling på genomförandet av uppdraget.

Sedan föregående redovisningstillfälle har en referensgruppsträff genomförts med syfte att ta del av organisationernas kunskap och input kring rasism och hbtq-fobi i bemötandesituationer vid statliga myndigheter. Denna kunskap används i det utvecklingsarbete kring jämlikt bemötande som initierats inom ramarna för samordningsuppdraget under hösten 2018 och som beskrivs i särskilt avsnitt nedan. Träffen genomfördes den 11 december 2018. 10 organisationer av 20 inbjudna var representerade. De organisationer som inte hade möjlighet att delta vid det fysiska mötet erbjöds att istället bidra via e-post.

Referensgrupperna kommer vid behov att sammankallas vid ytterligare ett tillfälle under 2019. Referensgruppsorganisationerna har fått möjlighet att lämna synpunkter på denna rapportering via e-post och dessa finns samlade i bilaga 4.

Bemötande

Vid föregående rapportering påtalade Forum för levande historia att undersökningar pekar på att utsatta grupper visar ett lägre förtroende för offentliga institutioner än andra. Mot denna bakgrund föreslog myndigheten att regeringen tar ställning till om myndigheter som möter många medborgare skulle få i uppdrag att kvalitetssäkra sitt bemötande utifrån antirasistiska och hbtq-perspektiv. Forum för levande historia fick en förstärkning av befintligt samordningsuppdrag som möjliggjorde ett utvecklingsarbete och gav förutsättningar att sammanställa, utveckla och sprida metoder och kunskap för arbete med bättre bemötande med fokus på dessa perspektiv.

Forum för levande historia har anlitat konsultverksamheten Kontigo för huvudparten av arbetet. Kunskap har bland annat inhämtats genom dokumentstudier, fokusgrupper med ideella organisationer, fokusgrupper med myndigheter och designlabb med experter på området.

Kontigo har redovisat resultaten från arbetet i en rapport (bilaga 5) som tillsammans med andra underlag kommer ligga till grund för Forum för levande historias fortsatta utveckling av vårt fortbildningsupplägg om rasism och liknande former av fientlighet i historien och i dag. Vi kommer även utveckla en handledning för strategier som arbetar med bemötande eller rättighetsfrågor vid myndigheter.

⁵ Homofobi, bifobi, transfobi och queerfobi, från och med nu hbtq-fobi i denna rapport.

Forumträffar

Samtliga myndigheter som utför eller har utfört arbete inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* bjuds in till forumträffar. Träffarna är en kombination av erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling. Till träffarna bjuds även Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Boverket, Länsstyrelsen i Jönköping och Länsstyrelsen i Stockholm, eftersom de bedöms vara centrala för arbetet.

Sedan föregående redovisningstillfälle har tre forumträffar genomförts:

Forumträff 14 maj 2018

Årets första träff innehöll: En fördjupning om den historiska och samtida antisemitismen, ett pass där företrädare från Botkyrka kommun respektive Försäkringskassan föreläste om att integrera antirasistiskt-, hbtq-, och jämlikhetsperspektiv i styrning, en genomgång av Forum för levande historias senaste samlade rapportering, en presentation av FOI:s rapport *Det vita hatet*, samt erfarenhetsutbyten och diskussion myndigheterna emellan kring dilemman från deras arbete.

24 personer från 11 myndigheter deltog vid träffen. Två av myndigheterna ingår inte i regeringens plan.

Forumträff 10 september 2018

Årets andra träff innehöll: En fördjupning om den historiska och samtida islamofobin, en presentation av Myndigheten för stöd till trossamfunds arbete med att främja att muslimska samfund och organisationer anmäler hatbrott och diskriminering, en presentation av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor om hbtq-personers levnadsvillkor och myndighetens arbete med kunskapsproduktion på hbtq-området. Forumträffen innehöll även erfarenhetsutbyten och diskussion myndigheterna emellan kring dilemman från deras arbete.

32 personer från 14 myndigheter deltog vid träffen. Tre av myndigheterna ingår inte i regeringens plan.

Forumträff 5 december 2018

Årets tredje och sista träff innehöll: En fördjupning om den historiska och samtida afrofobin med särskilt fokus på afrofobi på arbetsmarknaden, ett pass om hatbrott där Brottsförebyggande rådet, Polisen och Åklagarmyndigheten berättade om sitt arbete, en föreläsning där Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet berättade om sina erfarenheter av arbete mot våldsbejakande extremism med fokus på högerextremism, ett panelsamtal om grymhet och likgiltighet med socialpsykologen Torun

Lindholm och överläkaren Stefan Einhorn samt erfarenhetsutbyten och diskussion myndigheterna emellan kring dilemman från deras arbete.

26 personer från 13 myndigheter deltog vid träffen. En av myndigheterna ingår inte i regeringens plan. Representant från Enheten för diskrimineringsfrågor vid Regeringskansliet deltog under träffen.

Måluppfyllelse

Nedan utvärderar vi forumträffarna utifrån Forum för levande historias resultatmål för samordningsinsatserna 2018:

Resultatmål: Myndigheternas samordnare vet på en övergripande nivå vad de andra myndigheterna arbetar med inom ramarna för planen.

Måluppfyllelse: En majoritet upplever att de fått kännedom om vad de andra myndigheter gör inom ramarna för planen samt möjlighet till erfarenhetsutbyten.

Resultatmål: Myndigheterna har identifierat nya samverkansmöjligheter och myndigheternas samverkan har ökat.

Måluppfyllelse: För att förenkla myndigheternas samarbeten har vi erbjudit en tid efter programmet för forumträffarna då myndigheterna kan använda lokalen för exempelvis möten. Denna möjlighet har nyttjats väldigt lite. Myndigheternas samordnare upplever att de har fått möjlighet att utbyta erfarenheter. I övrigt är det svårt att svara på frågan genom utvärderingar från forumträffarna och vi kommer därför följa upp målet genom kvalitativa samtal med myndigheterna under den dialogturné som beskrivs på sida 17.

Resultatmål: Myndigheternas samordnare har fått ökad kunskap om rasism, hbtq-fobi samt hatbrott.

Måluppfyllelse: Utvärderingar visar att en majoritet av deltagarna är nöjda med forumträffarna, upplever att de har fått nya kunskaper om rasism och hbtq-fobi och att träffarna har gett stöd till det egna arbetet.

Bland det som lyfts fram som positivt i utvärderingarna nämns förutom ovanstående: inspiration, kunskap, material och kontakter med de andra myndigheterna.

Bland det som lyfts fram som negativt i utvärderingarna nämns: att kunskaperna är intressanta men svåra att tillämpa i det egna arbetet, att gruppdiskussionerna är svåra då myndigheternas verksamhet och uppdrag inom planen skiljer sig mycket till sin karaktär, att kunskaperna skiljer sig mycket mellan de olika deltagarna och att träffarna inte har lett till samordning av myndigheternas arbete.

Vår bedömning är att forumträffarnas bidrag till den samlade måluppfyllelsen är god. Forum för levande historia har utvecklat ett koncept för forumträffarna och arbetar kontinuerligt för att med utgångspunkt i utvärderingar förbättra träffarna. Vi ser att nästan samtliga myndigheter som har eller har haft uppdrag inom ramen för planen har deltagit på forumträffarna, vilket visar på behovet av den här typen av insats.

Idag finns inte något annat motsvarande forum som återkommande samlar myndigheter och ger möjlighet att utbyta erfarenheter och få kompetensutvecklingsinsatser inom fältet rasism. De hbtq-strategiska myndigheterna har återkommande träffar med hbtq-tema, men såvitt Forum för levande historia känner till finns inte något återkommande forum som till denna slags träffar samlar även andra myndigheter än de hbtq-strategiska. Forum för levande historias bedömning är att det finns ett långsiktigt behov av denna slags erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling, något myndigheten gärna ansvarar för. Forum för levande historia avser att genomföra en forumträff under 2019. Andra samordningsinsatser som planeras är en konferens om rasism och hbtq med syfte att nå ut brett med kunskap och lärdomar från arbetet med regeringens plan *Samlat grepp*. Vi kommer också att genomföra en dialogturné där vi träffar de myndigheter som ingår i planen för att genomföra kvalitativa uppföljningssamtal med syfte att samla in lärdomar och framtida behov av liknande insatser.

Kommunikationsinsatser

På vår webbplats har myndighetens arbete på temat rasism, med allt ifrån lärarhandledningar och klassrumsmaterial till kunskapsöversikter, poddar och filmer, samlats under ingången [Prata rasism](#). Syftet är att ge personer som besöker webbplatsen en snabb överblick av den stora mängd material som myndigheten utvecklat i syfte att öka kunskapen om rasism.

Forum för levande historia har även [en ingång på myndighetens webbplats om samordningsuppdraget](#). Där finns information om regeringens plan och de myndigheter som ingår i den. Syftet med sidan är att informera om det arbete som bedrivs inom ramarna för regeringens plan. Därför publicerar vi löpande såväl myndigheternas uppdrag som deras redovisningar av uppdragen på sidan.

På Forum för levande historias webbplats finns också en lösenordskyddad sida där samordningsfunktionen löpande publicerar aktuell information samt dokumentation från forumträffar och andra insatser. Syftet med sidan är att samla information till myndigheterna på en plats.

Ett nyhetsbrev för myndigheternas kontaktpersoner skickas från och med 2018 ut fyra gånger per år och innehåller information om det arbete som bedrivs mot rasism och hbtq-fobi såväl på Forum för levande historia som i de övriga myndigheterna som ingår i regeringens plan. Nyhetsbrevet är en insats från samordningsfunktionen som efterfrågats vid dialogmöten. Syftet är att ge myndigheterna

kontinuerlig kunskap om det arbete som bedrivs inom ramarna för planen och därmed möjliggöra för myndigheterna att få syn på ny kunskap och möjliga samverkansområden. Nyhetsbrevet ska också bidra till omvärldsbevakning, exempelvis vad gäller konferenser, aktuella utlysningar och intressanta projekt på området rasism och hbtq-fobi. Sedan föregående rapportering har fyra nyhetsbrev skickats till drygt 130 mottagare vid berörda myndigheter. Vi ser en ökning av antalet läsare över tid.

Ett koncept för framtagande av lärande exempel från myndigheternas arbete har utvecklats. Exempelen syftar till att sprida lärdomar från det arbete som bedrivs eller har bedrivits inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* genom att på ett tillgängligt sätt beskriva myndigheternas arbete mot rasism och hbtq-fobi. Att få del av tillgänglig information om vad myndigheterna gör har till exempel efterfrågats vid dialogmöte med myndighet och vid regeringens sakråd mot islamofobi. Hittills har 13 [lärande exempel](#) i form av redaktionella artiklar tagits fram och publicerats på Forum för levande historias webbplats samt spridits via sociala medier. Hur många visningar respektive artikel har skiljer sig mycket, sannolikt både på grund av intresset i relation till artiklarnas innehåll och beroende på när under året artiklarna publicerats. Flest visningar på myndighetens webbplats hade en artikel om FOI:s arbete med 1 229 visningar under 2018. Vi har samlat 10 av artiklarna i en tryckt publikation med upplaga om 500 exemplar som under 2018 delats ut vid Bokmässan och MR-dagarna samt vid forumträffen för myndigheterna den 5 december. Under 2019 uppdateras artikelsamlingen för nypublicering och tryck.

En e-postlista för de myndigheter som bjuds in till forumträffar har upprättats. Syftet med listan är att erbjuda myndigheterna en lättillgänglig kanal för erfarenhetsutbyte och kunskapsdelning. Via den kan myndigheterna kontakta varandra med frågor och tips. Listan har efterfrågats i samband med dialogmötena. E-postlistan har använts av myndigheterna ett fåtal gånger.

I samband med föregående samlade rapportering intervjuades Forum för levande historias överintendent, Ingrid Lomfors, av TT om slutsatserna i rapporteringen. TT-artikeln resulterade i ca 35 artiklar i både landsortsmedia och riksmidia. Artikeln publicerades bland annat i DN, SvD, Aftonbladet och GP.

Myndigheten har deltagit i och arrangerat ett flertal spridningsinsatser på olika arenor så som Allmändalen, Bokmässan och MR-dagarna. Seminarierna vid Bokmässan och MR-dagarna filmades och gjordes tillgängliga via myndighetens digitala kanaler. För fullständig beskrivning av spridningsinsatser, se bilaga 6.

Måluuppfyllelse

Forum för levande historias resultatmål för spridning och kommunikation inom ramarna för samordningsuppdraget är att resultat från arbetet ska ha spridits till en bredare målgrupp i

myndigheter, länsstyrelser, kommuner, landsting, regioner och intresserad allmänhet. Vi bedömer att kommunikationsinsatserna har nått ut brett, men det är svårt att avgöra i vilken utsträckning vi nått varje enskild målgrupp. Spridningsinsatserna har varit breda och riktat sig till samtliga målgrupper. Vi bedömer att målet är uppnått.

Underlag till uppföljningssystem

I föregående rapportering till Regeringskansliet presenterade Forum för levande historia ett antal möjliga fokusområden, liksom möjliga underlag till ett uppföljningssystem. Forum för levande historia skrev också att vidare utveckling av uppföljningssystem för att följa utvecklingen på området behöver föregås av förtydligande från regeringen om vad som ska följas upp, till exempel i form av beslut om nationellt mål på området. Ett liknande resonemang förs av SCB i rapporten *Indikatorer för regeringens nationella arbete för mänskliga rättigheter* (2019) där myndigheten skriver att det behövs tydligt preciserade nationella mål och delmål för regeringens arbete för mänskliga rättigheter att utgå från innan ett arbete med att ta fram relevanta indikatorer för uppföljning inleds.⁶

Forum för levande historia har fortsatt arbetet med att följa upp det arbete som bedrivs inom ramarna för regeringens plan, men i stort pausat vidare utveckling av ett nytt uppföljningssystem sedan föregående rapportering, med ett undantag. Vi har gjort en undersökning av hur Förordning (1986:856) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken följs upp. Denna presenteras nedan.

Vid föregående redovisning presenterade vi en inventering med syfte att ge en bild av vilka förutsättningar befintlig styrning ger myndigheter för ett aktivt arbete mot rasism och hbtq-fobi. Bilden Forum för levande historia fick av inventeringen är att det inte finns en samlad begreppsapparat i styrningen av myndigheterna. Begreppen tycks dessutom sällan definieras i styrningen. Den här typen av inventering där organisatoriska förutsättningar i form av exempelvis styrning undersöks skulle möjligtvis, beroende på hur mål utformas, kunna vara en komponent i ett uppföljningssystem.

Uppföljning av Förordning 1986:856

Förordning (1986:856) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken har kopplingar till arbete mot rasism och lyder:

⁶ Indikatorer för regeringens nationella arbete för mänskliga rättigheter. SCB. 2019.

”Statliga myndigheters ansvar

1 § Myndigheterna skall fortlöpande beakta samhällets etniska och kulturella mångfald både när de utformar sin verksamhet och när de bedriver den.

Myndigheterna skall verka för lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk eller kulturell bakgrund.

Myndigheterna skall i sin verksamhet särskilt motverka alla former av etnisk diskriminering. Förordning (1999:593).

Serviceskyldighet

2 § Myndigheterna skall inom ramen för tillgängliga resurser ge likvärdig service till alla oavsett etnisk eller kulturell bakgrund samt eftersträva att alla berörda nås av information om verksamheten. Myndigheterna skall därvid uppmärksamma att detta kan kräva särskilda åtgärder för nyanlända invandrare. Förordning (1999:593).”

Uppföljning i relation till det arbete som bedrivs utifrån förordningen skulle kunna vara intressant som underlag till ett nationellt uppföljningssystem för att följa utvecklingen på området.

Forum för levande historia har därför ställt en fråga till Regeringskansliet om hur förordningen för närvarande följs upp. Svaret vi fick från Arbetsmarknadsdepartementet var att uppföljning sker inom ramen för ordinarie uppföljningsprocesser, det vill säga myndigheters årsredovisningar samt redovisning till riksdagen i budgetpropositioner. Det sker inte någon samlad uppföljning av förordningen.

För att få en bild av i vilken utsträckning det är möjligt att följa upp de statliga myndigheternas arbete utifrån förordningen med hjälp av årsredovisningar har Forum för levande historia gjort sökningar på ”rasis*”, ”integration”, ”ethnic*” och ”1986:856” i ett tjugotal myndigheters årsredovisningar för 2017. Trunkering har gjorts för att fånga variationer av orden ”rasism” och ”etnicitet”. Urvalsgrupp för genomsökningar av årsredovisningar har varit myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp* samt Boverket, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, som av Forum för levande historias referensgrupp har pekats ut som centrala i arbetet mot rasism. Vidare har regeringens budgetpropositioner för 2016, 2017 och 2018 genomsökts efter träffar på ”1986:856”. Det finns en risk att vi genom begränsningen i sökorden missar arbete som bedrivs utifrån förordningen, men som beskrivs med andra termer.

Resultatet av sökningarna är att:

- Ingen av myndigheterna explicit hänvisar till förordningen i sina årsredovisningar.
- Ett mindre antal myndigheter beskriver sådant arbete i sina årsredovisningar som skulle kunna avse arbete som bedrivs utifrån förordningen, men eftersom inte explicita referenser till den anges går det inte att dra någon slutsats om i vilken utsträckning förordningen påverkar myndigheternas verksamhet.
- I regeringens budgetpropositioner för år 2016, 2017 och 2018 finns inga träffar på förordning 1986:856.

Efter att ha gjort denna sökning i de dokument som är tänkta att utgöra källa för uppföljning av myndigheters arbete utifrån förordningen är Forum för levande historias bild att det inte går att ge en samlad bedömning av i vilken utsträckning förordningen idag efterföljs. Om årsredovisningar och budgetpropositioner är de främsta redskapen för uppföljning av förordningen ger denna kartläggning intryck av att förordningen kan vara ett outnyttjat styrinstrument.

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Länsstyrelsen i Dalarnas län har som effektmål för uppdraget att de ska ta fram ett förslag till ett gemensamt arbetssätt för länsstyrelserna i frågor som rör sociala risker med fokus på rasism och extremism. Det handlar om att ta fram lokala och regionala lägesbilder, regional samordning av arbete mot våldsbejakande extremism och sociala risker inom risk- och sårbarhetsarbetet.

I syfte att åstadkomma detta gör Länsstyrelsen i Dalarnas län fyra pilotstudier.

Den första pilotstudien fokuserar på Ludvika som testkommun. Syftet med piloten var att Ludvika kommun skulle få ett relevant underlag och goda förutsättningar att arbeta mot våldsbejakande extremism både vad gäller förebyggande arbete, att förhindra inträde och att underlätta utträde ur våldsbejakande miljöer. Tanken är på sikt att samtliga kommuner i ett län ska kunna arbeta systematiskt med lägesbilder. Detta skulle kunna resultera i en regional samlad lägesbeskrivning som kan användas nationellt om behov uppstår. Piloten slutredovisades 2018 och nu fortsätter Ludvika kommun med lägesbilsarbetet inom ordinarie verksamhet och fler kommuner i Dalarna har börjat använda den framtagna lägesbildsmallen.

Den andra pilotstudien handlade om regional samordning mot våldsbejakande extremism med Dalarna som testlän. Syftet var att testa hur en regional samordning skulle kunna se ut eftersom det idag inte finns någon myndighet med regionalt samordningsansvar med fokus på våldsbejakande extremism. Inom denna pilot genomfördes utbildningsinsatser för 15 kommuner, arbete med avhopparverksamhet,

stöd till kommuner i individärenden och stöd i framtagande av handlingsplaner. Piloten avslutas i mars 2019 och en slutrapport tas därefter fram.

Pilotstudie nummer tre - lägesbild och analys av våldsbejakande extremism med Blekinge som testlän, handlade om att stötta Länsstyrelsen i Blekinges län att ta fram lägesbilder för länets fem kommuner. Den fokuserade också på att fördjupa kunskap och metoder för att arbeta förebyggande mot våldsbejakande extremism och ta fram en struktur för ett helt läns analys- och lägesbilsarbete. Piloten startade i maj 2018 och kommer att pågå till oktober 2019. Målet med piloten är att hitta en gemensam metod för arbetet med lägesbild och analys av lägesbilden. Analysen ska utgöra underlag för kommunernas handlingsplaner mot våldsbejakande extremism och arbetssättet ska kunna användas av andra län och kommuner.

Pilotstudie nummer fyra syftar till att stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete som utgår ifrån den aktuella lägesbilden i en kommun. Fagersta är testkommun och arbetet genomförs i samarbete med Länsstyrelsen i Värmlands län. Piloten startades i juni 2018 och avslutas i oktober 2019.

Länsstyrelsen i Dalarnas läns slutsats är att det finns ett stort behov, framförallt lokalt, av relevanta lägesbilder. För detta krävs en tydlig metodik och systematik.

Framtida behov

Länsstyrelserna kommer att ta fram ett förslag till hur ett formellt uppdrag att ansvara för regional samordning av arbetet mot våldsbejakande extremism för länsstyrelserna skulle kunna se ut. Förslaget kommer troligtvis att lämnas till regeringen under våren 2019.

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog

I regeringens plan *Samlad grepp* uttrycks att organisationer i det civila samhället är centrala aktörer i arbetet mot rasism. Regeringen anser att det är mycket viktigt att det förs kontinuerliga dialoger, i form av till exempel samråd eller sakråd, mellan regeringen och det civila samhällets organisationer i dessa frågor. Tidigare givna bidrag till det civila samhällets organisationer inom detta område visar, menar regeringen, på goda resultat och effekter. Regeringen anser att det finns behov av stöd för projekt mot rasism och liknande former av fientlighet som drivs av det civila samhällets organisationer.

Inom detta strategiska område redovisas Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete.

Kopplat till samordningsuppdraget har Forum för levande historia en referensgrupp bestående av organisationer i det civila samhället. De har givits möjlighet att lämna synpunkter på denna samlade rapportering i bilaga 4. Totalt har 20 ideella organisationer erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på den samlade rapporteringen och beskriva vilka behov av insatser de ser framöver. Fyra har tagit möjligheten att svara. Organisationerna har haft tre vardagar på sig att lämna kommentarer på redovisningen. Forum för levande historia har på förhand annonserat att denna möjlighet skulle ges under dessa förutsättningar. Vi är medvetna om att förutsättningarna inte är optimala eftersom flera av våra kontaktpersoner arbetar ideellt och det kan vara svårt att hinna förankra medskick i den egna organisationen. Mer om samordningsuppdragets arbete med det civila samhället finns att läsa på sida 14.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Myndighetens årsredovisning för 2018 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen, på sida 7. Vid genomsökning fanns inga träffar på främlingsf*. Däremot på hatbrott, homofob*, rasis* och våldsbej*:

Samverkan för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck

MUCF har i uppdrag att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. I uppdraget ingår att samverka med organisationer som företräder unga hbtq-personer och de andra hbtq-strategiska myndigheterna. Under 2018 deltog myndigheten i 11 samverkansmöten med de hbtq-strategiska myndigheterna, vilket resulterat i kunskapsdelning, samordning samt planering och genomförande av en gemensam konferens. Myndigheten har vidare delat kunskap inom hbtq-frågor i olika sammanhang, bland annat på en forumträff för myndigheter som ingår i regeringens

plan *Samlat grepp*. Myndigheten har också deltagit vid Länsstyrelsernas nationella arbete för mänskliga rättigheter och Folkhälsomyndighetens uppdrag att ta fram en webbutbildning för ledare i ideella organisationer om psykisk ohälsa och suicid bland barn och unga.

Myndigheten har under året tagit fram två publikationer, *Bredda normen – Unga personers röster om att varken arbeta eller studera* och *Bredda normen – En kunskapssammanställning om unga hbtq-personers etablering på arbetsmarknaden*, som sammanställer den samlade kunskapen om unga hbtq-personers etablering på arbetsmarknaden. I samband med att dessa publicerades genomfördes flera spridningsaktiviteter.

Knäck koden

MUCF har översatt vägledningen *Knäck koden!* till engelska. Vägledningen handlar om hur kommuner och det civila samhället kan samverka i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Vägledningen översattes då den svarar upp mot ett behov av att inkludera organisationer och trossamfund i det förebyggande arbetet på flera nivåer i de europeiska länderna.

Statsbidrag till verksamhet mot rasism och liknande former av intolerans

I regleringsbrevet för 2018 tilldelades MUCF 14,3 miljoner kronor att fördela som stöd till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans. Syftet med bidraget är att stödja verksamheter som motverkar eller förebygger rasism eller liknande former av intolerans som kan ta sig uttryck i: antisemitism, islamofobi, afrofobi, antiziganism, homofobi och transfobi. Bidrag om drygt 13,8 miljoner kronor har utbetalats till 14 organisationer.

Statsbidrag för verksamhet som värnar demokratin

I regleringsbrevet för 2018 tilldelades myndigheten 15 miljoner kronor för att stödja verksamhet som värnar demokratin mot våldsbejakande extremism. Syftet med statsbidraget är att förebygga att antidemokratiska beteenden utvecklas, att förebygga att individer radikaliseras och ansluter sig till våldsbejakande extremistmiljöer och att stödja individer som avser att lämna sådana miljöer. Drygt 13,4 miljoner kronor har utbetalats till 24 organisationer.

Förstärkt förebyggande arbete på nätet

I regeringens plan *Samlat grepp* står att budskap som ger uttryck för rasism, liknande former av fientlighet och extremism och som tidigare endast fördes fram i extrema sammanhang nu dagligen sprids i kommentarsfält och sociala medier och därmed får genomslag i högre grad än tidigare. Med ökad tillgång till och användning av internet blir det viktigare att höja medie- och informationskunnigheten. Regeringen anser också att det finns behov av att förbättra skyddet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott på internet. Inom detta strategiska område redovisar Statens medieråd sitt arbete till Forum för levande historia.

Statens medieråd

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Kampanjen No Hate Speech Movement har pågått sedan 2013 och sedan 2017 är uppdragets syfte att höja barn och ungas kunskap om rasism och liknande former av fientlighet på internet, samt stärka deras förmåga att använda sin yttrandefrihet och respektera mänskliga rättigheter.

Mål för arbetet är att:

- Sprida och kommunicera för kampanjen relevant innehåll.
- Utveckla och producera pedagogiska verktyg och informationsmaterial relaterade till uppdraget och målgruppens behov.

Myndigheten bedömer att målen har uppnåtts då arbetet har fokuserats enligt ovan.

Att uppdrag givits i följd har gett kontinuitet och bidragit till att myndigheten haft möjlighet att bygga upp en omfattande kunskapsbank. Vad gäller att uppfylla syftet med kampanjen så kan följande aspekter lyftas fram: Målgruppen uppger stor nytta av materialet som producerats, enligt uppföljningsmätningar som myndigheten genomfört med stöd av Kantar/Sifo. En stor andel av målgruppen uppger att de skulle rekommendera andra att använda kampanjens material. Kännedomen om kampanjen har ökat sedan 2016, men är fortsatt låg i den primära målgruppen.

Myndigheten har valt att satsa på spridning och kommunikation i digitala kanaler för att öka kännedomen om kampanjen som helhet. Kommunikation har även skett via medier som samlar målgruppen samt aktiviteter i samband med ett antal event, som exempelvis Källkritikens dag, Influencerdagen och Safer Internet Day. Myndigheten har arbetat målinriktat för att öka antalet följare samt öka antalet delningar i digitala kanaler. Antalet interaktioner i sociala medier samt antalet nedladdningar på webbsidan har över kampanjperioden konstant ökat i relation till föregående år.

Myndigheten har under kampanjperioden tagit fram följande material:

- Ett valpaket innehållande delar av No hate-kampanjens material.
- Elva snabbguider för föräldrar som förklarar digitala medier, hur ungdomar använder dem samt användares rättigheter och skyldigheter.
- Sju filmer där Youtube-profiler ger sina bästa råd om nätet.

Myndigheten har även genomfört följande kartläggningar:

- *Ungas upplevelser av utsatthet och att anmäla hat och hot på sociala medier.* Rapporten fokuserar på huruvida anmälan gjorts av hot eller hat på internet, till vem anmälan skedde, hur svårt det var att anmäla, hur anmälan hanterades samt vad anmälan avsåg.
- *Modern mytbildning – enkäter och intervjuer i skolans värld.* Detta material baseras på en fältstudie med syfte att samla kunskap om vad lärare och elever vet om hur bilder används i rasistiska syften och för att sprida konspirationsteorier.
- *Medieanvändningen bland unga med intellektuell funktionsnedsättning.* Rapporten som har tagits fram tillsammans med Linköpings universitet är den första kvantitativa kartläggningen av medieanvändningen bland unga med intellektuell funktionsnedsättning i Sverige. Den visar bland annat att användning av sociala medier bland 13–16-åringar med intellektuell funktionsnedsättning är betydligt lägre (44%) än hos riksgenomsnittet (92%). Trots detta är unga med intellektuell funktionsnedsättning mer utsatta för mobbning och elakheter på nätet än andra unga. Rapporten visar också att 24% av unga med intellektuell funktionsnedsättning uppger att de råkat ut för att någon varit dum mot dem i mobilen eller via nätet. Siffran för riksgenomsnittet är 11%. Flickor är mer utsatta än pojkar i båda grupperna.

Framtida behov

Myndigheten ser behov av att fortsatt utveckla former för spridning för ökad kännedom bland pedagoger. Vidare gör myndigheten bedömningen att det bör ske en mätning och/eller en problematisering av de långsiktiga effekterna av arbetet, det vill säga möjligheten eller svårigheten att mäta en enskild aktörs påverkan vad gäller förmåga eller höjd kunskap.

Myndigheten har kartlagt ungas upplevelser av utsatthet och av att anmäla hat och hot på sociala medier över tid. För fördjupad kunskap på området krävs ytterligare insatser. Insatser där myndigheten behöver ha en dialog med de stora nätverksaktörerna för att undersöka möjligheten att få ta del av anmälningsdata som i sin tur kan vara en stor hjälp i att verka preciserat gällande uppdragets syfte.

Uppdraget behöver även relatera till den dialog som EU för med plattformsföretagen för att säkerställa att dessa uppfyller villkoren i de självregleringsuppgörelser som träffats.

Myndigheten har genomfört en fältstudie i skolmiljö och kartlagt elevers och pedagogers uppfattning om bilder relaterat till konspirationer och modern mytbildning vad gäller rasism på internet. Studien visar att eleverna har kunskapsluckor och att de har svaga kunskaper om bilder och manipulationer relaterat till rasistiska motiv. Eleverna uttrycker att det är genom källkritik och den vetenskapliga forskningen som de vill söka svar och därmed få kunskap kring dessa frågor. De pedagoger som intervjuades efterlyser undervisningsmaterial relaterat till detta undersökningsområde. Därav ser myndigheten att det är av väsentlighet att fylla detta behov för att ge ökad kunskap och fördjupad förståelse hos målgruppen.

Statens medieråd gör bedömningen att ett fortsatt arbete skulle kunna utformas utifrån tydligare definitioner av olika typer av hat och som ett resultat av det arbetet ge en snävare målgruppsanpassning med mer riktade insatser.

Uppdraget bör även fokusera på att följa den utveckling och spridning av användarvänliga, digitala verktyg med fri licens som sker för att spåra hel- eller halvautomatiska konton. Detta som ett led i att beskriva den tekniska utvecklingen i relation till hat och dess påverkan. Konton kan sprida rasism och sexism och skapa illusionen av att hatet är mer utbredd än vad det är och därför utgöra grogrund för en normalisering av hat.

Ett mer aktivt rättsväsende

I regeringens plan *Samlat grepp* står att undersökningar visar att många som utsätts för hatbrott har ett lågt förtroende för polisen och dess förmåga att utreda och lagföra hatbrott, vilket kan påverka anmälningsbenägenheten. I planen beskriver regeringen också behovet av att ta fram en enhetlig rutin för handläggning av hatbrott hos Åklagarmyndigheten. Vidare uttrycks att det är centralt att den kunskap som produceras om hatbrott är användbar och utgör ett bra underlag för att kunna genomföra relevanta insatser.

Inom detta strategiska område ingår Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Beskrivningar av deras arbete är hämtade från respektive myndighets årsredovisning för 2018.

Brottsförebyggande rådet

Myndighetens årsredovisning för 2018 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen, på sida 7. Träffar återfanns på samtliga sökord.

Arbetet med hatbrottsstatistiken

Brottsförebyggande rådet (Brå) har sedan 2006 uppdrag att årligen ta fram statistik över hatbrott. I regleringsbrevet för 2018 fick Brå i uppdrag att genomföra en studie som ska fördjupa kunskapen om hatbrottslighetens omfattning och karaktär, utsatta individers och grupperns behov eller rättsväsendets hantering av hatbrott. Regeringens avsikt är att vartannat år ge Brå uppdrag att genomföra sådan fördjupning och den ordinarie hatbrottsstatistiken kommer därför produceras mellanliggande år istället för årligen. 2018 gjordes två fördjupande studier:

En av studierna baserades på Nationell trygghetsundersökningens samtliga år, 2006–2017, vilket möjliggjorde mer ingående analys av de personer som uppgett att de utsatts för främlingsfientliga, homofobiska eller antireligiösa hatbrott.

Den andra studien hade som syfte att studera omfattningen av och karaktären på statistik baserad på polisens hatbrottsmarkering jämfört med Brås hatbrottsstatistik, för att urskilja likheter och skillnader vad gäller nivåer, brottstyper, hatbrottsmotiv eller var i landet som anmälan registrerats.

Under året bidrog Brå med information och expertis i hatbrottsfrågor i internationella och nationella sammanhang. Brå är kontaktpunkt på hatbrottsområdet gentemot Office for Democratic Institutions and Human Rights.

Center mot våldsbejakande extremism

Regeringen inrättade 2018 ett center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brå. Syftet med CVE är att utveckla och sprida arbetet mot våldsbejakande extremism genom att ta fram och sprida kunskap och metoder som aktörer kan använda i sitt dagliga arbete. Centret har under året byggt upp sin verksamhet och arbetat med att kartlägga lokala, regionala och nationella aktörers behov. Dialog har förts med lokala, regionala och nationella aktörer inom kommun, stat och civilsamhälle, andra institutioner och religiösa samfund. Centret erbjuder en stöd- och rådgivningsfunktion för yrkesverksamma och besökte under uppbyggingsåret 2018 över 30 kommuner. Samarbete har inletts mellan statliga myndigheter och SKL kring utveckling av det förebyggande arbetet. CVE har under året samverkat med Länsstyrelsen i Dalarnas län inom ramen för Länsstyrelsens uppdrag att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker, med fokus på rasism och extremism på nationell nivå. Ett arbete har inletts med att ta fram kunskapsmaterial om de våldsbejakande extremistiska miljöerna och hur man kan arbeta förebyggande. Materialet ska vara ett stöd för de som arbetar med att förebygga våldsbejakande extremism på lokal nivå.

CVE har bland annat identifierat följande utvecklingsbehov:

- Stärka och tydliggöra kommunernas roll i det förebyggande arbetet mot våldbejakande extremism.
- Utveckla länsstyrelser som regionala aktörer för samordning och stöd.
- Utveckla landstingens roll i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism, särskilt vad gäller psykiatri.
- Främja samarbete mellan CVE, Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Skolverket, för att utveckla gemensam vägledning och stöd till det förebyggande arbetet på lokal nivå.
- Stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot radikaliseringsrisk för personer i förvar och stärka samhällets beredskap vid frivård och återintegrering i samhället.
- Stärka och utveckla stöd till skolan för att hantera och förebygga våldsbejakande extremism.
- Stärka kunskap om och identifiera utvecklingsbehov vad gäller barn i extremistmiljöer, bland annat i samverkan med Barnombudsmannen och andra relevanta myndigheter.

Polisen

Myndighetens årsredovisning för 2018 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen, på sida 7. Sökningen resulterade inte i några träffar på rasis*, homofob* eller främlingsf*. Däremot på våldsbej* och hatbrott enligt nedan:

Samverkan med Åklagarmyndigheten ska bli bättre så att polisens brottsutredningar ger åklagare ett gott stöd för att ta ställning till om åtal ska väckas. Samarbete med Åklagarmyndigheten ska främst inriktas mot redan initierade områden som hatbrott.

Polismyndigheten har tagit fram riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism. I dessa fastslås att polisen, utöver ansvaret att hantera brottsligheten som kommer från de våldsbejakande miljöerna, har ett ansvar för det brottsförebyggande arbetet, vilket ska vara underrättelsedrivet och bedrivas i samverkan med andra myndigheter. Myndigheten har tagit fram riktlinjer för arbetet mot våldsbejakande extremism. Under 2017–2018 fortsatte utvecklingen av arbetet mot våldsbejakande extremism och riktlinjerna kompletterades med ett stöd för det brottsförebyggande arbetet. Ytterligare insatser för att stärka det brottsförebyggande arbetet mot personer som på eget initiativ begår våldsamma attentat arbetades fram under 2018 och ska införas under 2019. Under 2019 kommer nämnda riktlinjer också att genomgå en översyn för att ytterligare stärka det förebyggande arbetet. Inom polisen finns ett praktikernätverk bestående av främst kommun- och områdespoliser från samtliga regioner med extra utbildning om våldsbejakande extremism som i sin region kommer att kunna stötta i det lokala arbetet mot våldsbejakande extremism.

Åklagarmyndigheten

Myndighetens årsredovisning för 2018 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen, på sida 7. Sökningarna resulterade inte i några träffar på rasis*, homofob*, främlingsf* eller våldsbej*. Däremot på hatbrott enligt nedan:

För att stärka myndighetens förmåga att hantera hot och kränkningar på internet har en hatbrottskonferens hållits med inslag om hatbrott på sociala medier. Åklagarmyndigheten har även, som ett led i den pågående samverkan mellan myndigheterna, närvarat vid Polismyndighetens konferens om hatbrott.

Anmälningar om hets mot folkgrupp på sociala medier har ökat. En av myndighetens prioriterade prejudikatfrågor har under året varit hur misstankar om hets mot folkgrupp på sociala medier förhåller sig till yttrandefriheten enligt regeringsformen och Europakonventionen. Av det skälet har en rättslig vägledning tagits fram i ämnet.

Utvecklingsområden och förslag

I vår föregående rapportering pekade Forum för levande historia ut ett antal utvecklingsområden för det nationella arbetet på området som vi identifierat genom att samordna och följa upp regeringens plan *Samlat grepp*. Till utvecklingsområdena följde ett antal förslag. Även i år formulerar vi utvecklingsområden. Några av dem är nya, några kvarstår sedan föregående rapportering och några har vidareutvecklats.

Vi har disponerat avsnittet utifrån rubrikerna styrning, stöd och uppföljning eftersom vi ser utvecklingspotential inom vart och ett av dessa områden för att arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i högre utsträckning ska bli samlat, strategiskt och effektivt.

Styrning

Vad händer med planen?

Statsminister Stefan Löfven annonserade i regeringsförklaringen i januari 2019 att ”Arbetet med den nationella planen mot rasism fortsätter.”⁷ Vad detta innebär konkret är inte klart när denna rapport skrivs.

⁷ <https://www.regeringen.se/48f68a/contentassets/6e0630547665482eaf982c4777f42f85/regeringsforklaringen-2019.pdf>, hämtad 2019-03-12

En majoritet av de tidsbegränsade uppdrag som genomförts inom ramarna för planen är nu slutredovisade. Myndigheter som till exempel Sametinget, Statens medieråd och Diskrimineringsombudsmannen har presenterat kartläggningar som skulle kunna åtföljas av åtgärder. Myndigheter som till exempel Forum för levande historia, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Statens medieråd påtalar behov av fortsatta uppdrag då behoven av insatser är fortsatt stora i myndigheternas målgrupper. Det finns vidare många lärdomar att dra nytta av om regeringens intention är att revidera den befintliga planen eller utveckla en ny. Forum för levande historias rekommendation är att relevanta myndigheter, organisationer från civilsamhället och forskare inom fältet i sådana fall involveras i arbetet.

Förslag: Regeringen tar ställning till om en ny plan ska tas fram eller om den befintliga ska revideras. Nya insatser planeras med utgångspunkt i lärdomar från arbetet med den nu gällande planen.

Vem ingår i planen?

Grundläggande i arbetet för ett samlat, strategiskt och effektivt arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige är att aktörerna som ingår i detta arbete är tydligt definierade. Några av myndigheterna som nämns i planen har inte sett sig som myndigheter som är centrala för den och en översikt över myndigheter som ingår i planen saknas på regeringens webbplats. Både Forum för levande historia, andra myndigheter och referensgruppsaktörer ser vidare behov av att ytterligare myndigheter som har viktiga roller på området inkluderas i arbetet.

Förslag: Att regeringen gör en ny bedömning av om fler myndigheter ska ingå i arbetet. Att regeringen i framtida uppdrag till myndigheter förtydligar att de ingår i planen.

Vilka frågor ingår i planen?

Begreppet *liknande former av fientlighet* avser i regeringens plan bland annat hbtq-fobi som av regeringen betraktas som en självklar del i regeringens plan *Samlat grepp*. Parallellt med detta finns *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck*. I strategin finns ett fokusområde som heter Våld, diskriminering och andra kränkningar. Här uppstår en gränsdragningsproblematik som aktualiseras både vad gäller styrning och uppföljning av hbtq-frågorna. Vi ser inte att det självklart gynnar arbetet för hbtq-personers rättigheter att dela upp uppföljningen av hbtq-fobi från annan uppföljning av lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.

Förslag: Att regeringen ser över hur styrningen och uppföljningen av hbtq-frågorna ska se ut i relation till regeringens plan *Samlat grepp*.

Vilket problem ska lösas med planen?

Målet för regeringens plan *Samlat grepp* är: ”ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige”. Detta mål beskriver hur arbetet inom ramarna för planen ska vara, men inte vad det ska leda till. I Europakommissionen mot rasism och intolerans (ECRI):s senaste rapport om Sverige rekommenderas att tydliga mål och indikatorer förs in i planen.⁸ I planen *Samlat grepp* skriver regeringen att den kommer överväga behovet av ett särskilt mål för samhällets långsiktiga arbete på området. Forum för levande historia ser samtidigt att det finns mål som berör området rasism, till exempel för mänskliga rättigheter, för politiken mot diskriminering och politiken för integration.

Vi ser att det finns behov av en tydligare formulerad önskvärd riktning för arbetet mot rasism på nationell nivå och bedömer att även den regionala och lokala nivån skulle gagnas av detta. Om regeringen bedömer att detta förtydligande lämpligast görs i form av mål menar vi att dessa bör baseras på en gedigen problemanalys. Denna skulle exempelvis kunna göras i form av en utredning.

Förslag: Regeringen tar ställning till om befintlig styrning är tillräcklig för att tydliggöra de politiska ambitionerna på området eller om nya mål och eventuellt delmål behöver utvecklas. Om bedömningen är att nya mål behöver utvecklas tillsätts en utredning för att ge förslag på mål.

Från tidsbegränsade till långsiktiga uppdrag

Samtliga myndigheter som redovisat sitt arbete till Forum för levande historia har tidsbegränsade uppdrag inom ramen för regeringens plan *Samlat grepp*. Vi har i dessa redovisningar sett relativt få exempel på hur arbetet ska implementeras i ordinarie verksamhet. Många av insatserna är eller har varit resurskrävande, vilket minskar sannolikheten för fortlevnad av arbetet när de tidsbegränsade uppdragen avslutats och medlen upphört. Här ser vi en problematik med temporära lösningar på långvariga eller rent av permanenta problem.

Flera av myndigheterna (exempelvis Skolverket, Forum för levande historia och MUCF) har beskrivit hur de långt ifrån når hela den utpekade eller relevanta målgruppen och att det finns ett fortsatt behov av fortbildningsinsatser. Det tar lång tid att ta fram utbildningar och rigga en organisation för spridning och genomförande av dem. Behovet kan troligtvis inte mättas genom temporära satsningar.

Regeringen har gett Tillitsdelegationen i uppdrag att utforma en obligatorisk introduktionsutbildning för statsanställda.⁹ Forum för levande historia vill framföra att grundläggande kunskap om kopplingen

⁸ ECRI:s RAPPORT OM SVERIGE (femte granskningscykeln). Antagen 5 december 2017. Publicerad 2018-02-27.

⁹ Tilläggsdirektiv till Tillitsdelegationen (Fi 2016:03),

<https://www.regeringen.se/4960db/contentassets/7a62b3a593dc40b396ca17e78d3e4c15/tillaggsdirektiv-till-tillitsdelegationen-dir.-20196.pdf>, hämtad 2019-03-29

mellan den statliga värdegrunden, de mänskliga rättigheterna och rollen som statsanställd bör ingå i en sådan utbildning.

En viktig aspekt gällande utbildningar generellt är vad man vill att de ska resultera i. Att nå ut brett kanske inte har något mervärde om det inte leder till en beteendeförändring hos målgruppen. För att skapa beteendeförändring ser Forum för levande historia ett stort behov av verksamhetsanpassade utbildningar, vilket är tids- och resurskrävande men centralt för att målgruppen ska kunna ta med sig nya kunskaper in i sin egen kontext och omsätta dem till praktisk handling.

Det saknas idag en utbildning i hbtq-kompetens riktad mot myndigheter. Forum för levande historia arbetar nu med att överbrygga denna brist genom att utveckla en grundläggande webbfortbildning med fokus på rasism, hbtq-fobi och bemötande. Det krävs dock fortsatt ett utvecklingsarbete – och därmed resurser – för att erbjuda denna kunskap även genom fysiska fortbildningar. Vår bedömning är att en webbfortbildning kan nå ut brett med grundläggande kunskap. För fördjupad kunskap behövs fysiska fortbildningar.

För närvarande är uppdraget att samordna och följa upp planen *Samlat grepp* ett tidsbegränsat uppdrag som avslutas 2019 om inte annat beslutas av regeringen. Regeringen skriver i planen att det på sikt kan bli aktuellt att uppgiften att samordna och följa upp arbetet inom området blir permanent för en myndighet. Forum för levande historia har genomfört uppdraget med ambitionen att bygga en långsiktig och systematiskt utvecklad struktur för samordning och uppföljning, genom att ta fram format för forumträffar, dialogmöten med myndigheter, dialog med civilsamhället, produktion av lärande exempel, redovisningsstöd för myndigheter, samlad rapportering med mera. Dessa strukturer kommer inte att vara möjliga att upprätthålla utan resurser och uppdrag att göra så.

Förslag: Forum för levande historias uppdrag att samordna och följa upp arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt uppdraget att erbjuda fortbildning i frågor om rasism och liknande former av fientlighet permanentas.

Uppdrag som varit tidsbegränsade men där behovet bedöms vara bestående, till exempel utbildningsinsatser, permanentas.

Intensifiering av arbete mot rasism och hbtq-fobi i myndigheters bemötande

I föregående rapportering skrev vi att flera undersökningar visat ett lågt förtroende för offentliga institutioner hos vissa utsatta grupper. Forum för levande historia hade tidigare inte haft någon överblick över det arbete som bedrevs för att kvalitetssäkra bemötande och därmed stärka förtroende ur ett antirasistiskt- eller hbtq-perspektiv i myndigheter, men kände till att visst sådant arbete bedrevs.

Vi föreslog att regeringen skulle överväga om arbetet med att kvalitetssäkra bemötande ytterligare behöver intensifieras ur antirasistiskt och hbtq-perspektiv vid statliga myndigheter och i sådana fall ge myndigheterna sådana uppdrag. Under 2018 fick Forum för levande historia mot denna bakgrund en förstärkning av befintligt samordningsuppdrag, vilket gav möjlighet att kartlägga, utveckla och sprida metoder för kvalitetssäkring av offentliga organisationers bemötande av allmänheten utifrån ett antirasistiskt och hbtq-perspektiv. Detta utvecklingsarbete har, som ovan redovisats, resulterat i en rapport som ger en översikt av myndigheters arbete med frågorna i dag. Under 2019 kommer Forum för levande historia fortsatt att bearbeta materialet med avsikt att utveckla en handledning som beskriver hur statliga myndigheter kan arbeta med att kvalitetssäkra bemötande ur nämnda perspektiv samt med utveckling av myndighetens fortbildningar utifrån dessa kunskaper. Forum för levande historias bedömning är att dessa nu insamlade kunskaper kan korta startsträckan för myndigheter som vill initiera utvecklingsarbete kring bemötande.

Förslag: Att regeringen överväger om arbetet med att kvalitetssäkra bemötande ytterligare behöver intensifieras ur antirasistiskt- och hbtq-perspektiv vid statliga myndigheter och i sådana fall ger myndigheterna sådana uppdrag.

Satsning på arbete mot rasism och hbtq-fobi i kommuner

Den kartläggning som Diskrimineringsombudsmannen (DO) lämnade till Forum för levande historia 2018 ger intryck av att det behövs en ambitionshöjning vad gäller kommunernas arbete mot rasism. DO påtalade bland annat att kommunerna sällan tittar på den egna organisationens roll i arbetet, även om det kan finnas behov av att göra det.

Förslag: Regeringen föreslår en överenskommelse med SKL om satsning på kommuner, landsting och regioner som får ekonomiskt stöd för att kvalitetssäkra sina styrprocesser och verksamheter ur ett antirasistiskt och hbtq-perspektiv.

Stöd

Perspektivträngsel

Forum för levande historia konstaterar att det offentliga har att hantera många samtidiga perspektiv i sina verksamheter. När samordning och stöd ges för arbete med införlivande av olika horisontella perspektiv (till exempel jämställdhet, hbtq och antirasism) av olika aktörer och utan samordning mellan stöd/samordningsfunktionerna, riskerar det att förstärka perspektivträngseln. Flera av myndigheterna har vid dialogmöten tryckt på behovet av ett intersektionellt perspektiv för att myndigheterna ska få ihop sitt arbete mot olika ojämlikheter och motverka att olika perspektiv ställs

emot varandra, men också för att utrymmet att arbeta separat med enskilda maktordningar uppges vara begränsat i vissa myndigheter. Vår bedömning är att det behövs stöd på nationell, men även lokal och regional nivå för att hantera flera horisontella perspektiv samtidigt. Perspektivträngseln påverkar också arbetet med uppföljning. Det finns en risk att samma myndigheter får svara på liknande frågor med något olika vinkel till olika aktörer med uppföljningsansvar. Det är eftersträvarsvärt att även uppföljning samordnas för att undvika dubbelarbete.

Insamling av lärande exempel

Några av myndigheterna har vid dialogmöten uttryckt att det vore bra om goda exempel från offentliga organisationer som jobbat med frågorna fanns tillgängliga.

Vår bedömning är att det finns ett behov av praktiska exempel som beskriver hur arbete mot rasism och hbtq-fobi utförts i offentliga organisationer och vad det resulterat i. Det finns inte minst behov av att samla exempel på hur offentliga organisationer lyckats arbeta effektivt med flera samtidiga horisontella perspektiv. Dessa kan till exempel användas som inspiration för förtroendevalda och personal med ansvar för jämlikhetsfrågor för att dra lärdomar från andra verksamheter. Exempelen kan även användas pedagogiskt i utbildningssammanhang. Att samla in och sprida lärande exempel kan vara ett sätt att låta fler ta del av den kunskap som utvecklas hos offentliga aktörer.

Detta arbete är delvis påbörjat av Forum för levande historia inom ramen för förstärkningen av samordningsuppdraget där medel har möjliggjort en kartläggning och påbörjad utveckling av metoder för att kvalitetssäkra bemötande ur ett antirasistiskt och hbtq-perspektiv. Under 2019 och framöver kvarstår arbete med att fortsatt utveckla materialet och inte minst sprida det. Dessutom är bemötande ett avgränsat område. Motsvarande lärande exempel skulle kunna samlas in även för andra processer på myndigheter, exempelvis handläggning/beslut, kommunikation, utformning av styrdokument och kompetensutveckling.

Förslag: Forum för levande historia får i uppdrag att fortsätta samla in, utveckla och sprida lärdomar från det arbete mot rasism och hbtq-fobi som bedrivs på myndigheter.

I ovan föreslagna överenskommelse mellan regeringen och SKL ingår att samla lärande exempel från det arbete som bedrivs av regionala och lokala offentliga aktörer.

Uppbyggnad av en nationell kunskapsportal

Det produceras i dag en hel del material (filmer, poddar, handledningar med mera) på områdena rasism och hbtq-fobi. Att materialen inte samlas bidrar sannolikt till att risken för dubbelarbete ökar och att intresserade inte hittar redan framtagna material.

På jämställdhetsområdet finns Jämställ.nu som är en nationell resurs som bland annat presenterar fakta om jämställdhet, de senaste nyheterna på jämställdhetsområdet, tips på konferenser, lediga tjänster, lärande exempel, verktyg och utbildningsmaterial.

Forum för levande historia bedömer att det finns ett behov av att samla motsvarande kunskap om arbete mot rasism och hbtq-fobi för offentliga verksamheter.

Förslag: Forum för levande historia får i uppdrag att, i samverkan med andra relevanta myndigheter, bygga upp och förvalta en ny nationell kunskapsportal eller att vidareutveckla en lämplig befintlig för att samla kunskap om arbete mot rasism och hbtq-fobi i offentliga organisationer.

Upprättande av processtöd

Intrycket Forum för levande historia har fått är att det kan vara ett ensamt arbete att ansvara för samordning av arbetet mot rasism eller hbtq-fobi vid en myndighet, region eller kommun. Det kan finnas behov av ett externt bollplank vid planering, genomförande och uppföljning av utvecklingsarbete mot rasism och hbtq-fobi. Genom satsningen Jämställdhetsintegrering i Myndigheter erbjöd Nationella sekretariatet för genusforskning myndigheter som ingick i satsningen processtöd/helpdesk som leddes av sakkunniga inom jämställdhetsintegrering. Inom ramarna för satsningen Hållbar jämställdhet erbjöd SKL ett motsvarande stöd till den lokala och regionala nivån.

Motsvarande funktioner med fokus på rasism eller hbtq-fobi skulle behöva utvecklas succesivt eftersom det i jämförelse med jämställdhetsarbete råder brist på kända och i Sverige beprövade metoder för arbetet mot rasism/hbtq-fobi i offentliga verksamheter. Insamling av befintliga metoder och arbete med metodutveckling skulle därför behöva vara en viktig initial verksamhet för processtödet.

Förslag: Forum för levande historia får i uppdrag att succesivt utveckla ett processtöd för myndigheter för arbete mot rasism och hbtq-fobi.

I den föreslagna överenskommelsen mellan regeringen och SKL bör ingå att succesivt utveckla ett processtöd för kommuner och regioner för arbete mot rasism och hbtq-fobi.

Behovet av processtöd och hur stöden lämpligast utformas är helt beroende av vilken typ av uppdrag regeringen beslutar om.

Uppföljning

Uppföljning av utvecklingen på området

I regeringens plan *Samlat grepp* uttrycks att det saknas ett uppföljningssystem och en samlad rapportering av de olika insatserna. Regeringen anser att en central insats för att uppnå regeringens mål är att utforma en uppföljningsstruktur. Det finns behov av årlig uppföljning som tydliggör utvecklingen på området för både regeringen och riksdagen och som kan utgöra beslutsunderlag för framtida åtgärder. Uppföljningen ska peka på såväl brister som förbättringar. Då det i dagsläget inte finns något av riksdagen fastställt mål för arbetet mot rasism och liknande former av fientlighet, kommer regeringen överväga behovet av ett särskilt mål för samhällets långsiktiga arbete på området.

Den del i Forum för levande historias uppdrag som avser uppföljning innebär att successivt utveckla ett uppföljningssystem som omfattar regelbunden redovisning baserad på det underlag Forum för levande historia får från de myndigheter regeringen pekat ut, från Forum för levande historias egen verksamhet samt från till exempel attityd- och upplevelseundersökningar. Forum för levande historia ska redovisa uppdraget årligen till Regeringskansliet (Kulturdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet) med en särskild rapport om utvecklingen på området. Ett uppföljningssystem skulle kunna utformas på olika sätt och ha olika fokus. Det kan baseras på kvalitativa eller kvantitativa underlag, framtagna av myndigheter, civilsamhälle, akademin, regioner eller kommuner. Det kan fokusera på samhällets insatser på området eller utfall i levnadsvillkor för invånare. Gemensamt för de uppföljningssystem på andra politikområden som Forum för levande historia har identifierat är att samtliga följer utveckling i relation till politiskt uppsatta mål. I föregående rapportering presenterade vi möjliga underlag till ett nationellt uppföljningssystem. I denna rapportering har vi kompletterat dessa underlag med en studie av uppföljningen av Förordning (1986:856) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken. För att komma vidare i arbetet behövs, vilket Forum för levande historia påpekade i föregående rapportering, beslut om mål för arbetet eller annat förtydligande av vad det är som ska följas upp. Detta behöver föregå vidare utveckling av ett uppföljningssystem.

Förslag: Beslut om nationella mål fattas och föregår vidare utveckling av ett uppföljningssystem. Alternativt att regeringen preciserar vilket befintligt mål eller annan motsvarande styrning som ska följas upp.

Bilagor

1. Regeringsuppdrag med bilaga (sist i detta dokument)
2. Myndigheternas redovisningar
 - a. Forum för levande historia
<http://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/forum-levande-historia>
 - b. Länsstyrelsen i Dalarnas län
<http://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/lansstyrelsen-i-dalarnas-lan>
 - c. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
<http://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/mucf>
 - d. Statens medieråd
<http://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/statens-medierad>
 - e. Vetenskapsrådet
<https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/vetenskapsradet>
3. Mall för myndigheters redovisningar (lämnas på begäran)
4. Referensgruppens synpunkter (sist i detta dokument)
5. Likvärdigt bemötande i myndigheter. Fokus hbtq och antirasism. Kontigo, 2019.
<https://www.levandehistoria.se/om-oss/hur-arbetar-vi/uppdrag-att-forebygga-och-motverka-rasism/nationell-plan-mot-rasism>
6. Spridningsinsatser (sist i detta dokument)

Referenslista

ECRI:s RAPPORT OM SVERIGE (femte granskningscykeln). Antagen 5 december 2017. Publicerad 27 februari 2018

Förordning 1986:856 om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-1986856-om-de-statliga_sfs-1986-856, hämtad 2018-11-22

Indikatorer för regeringens nationella arbete för mänskliga rättigheter. SCB. 2019.

Regeringsförklaring 2019,

<https://www.regeringen.se/48f68a/contentassets/6e0630547665482eaf982c4777f42f85/regeringsforklaringen-2019.pdf>, hämtad 2019-03-12

Tilläggsdirektiv till Tillitsdelegationen (Fi 2016:03), <https://www.regeringen.se/4960db/contentassets/7a62b3a593dc40b396ca17e78d3e4c15/tillaggsdirektiv-till-tillitsdelegationen-dir.-20196.pdf>, hämtad 2019-03-29

2016-11-24
Ku2016/02633/DISK**Kulturdepartementet**Forum för levande historia
Box 2123
103 13 Stockholm

Uppdrag till Forum för levande historia att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt ändringar av uppdrag
1 bilaga

Regeringens beslut

Regeringen ger Forum för levande historia i uppdrag att samordna och följa upp arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott under perioden 2016–2019 (Ku2016/02629/DISK). Den del i uppdraget som avser samordning innebär att regelbundet genomföra erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten främst mellan myndigheter som arbetar med dessa frågor. Den del i uppdraget som avser uppföljning innebär att successivt utveckla ett uppföljningssystem som omfattar regelbunden redovisning baserad på det underlag Forum för levande historia får från nedan angivna myndigheter samt myndighetens egen verksamhet och ytterligare information t.ex. från attityd- och upplevelseundersökningar.

Forum för levande historia ska redovisa uppdraget årligen senast den 15 april året efter respektive verksamhetsår till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) med en särskild rapport om utvecklingen på området. Länsstyrelsen i Dalarnas län, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Statens kulturråd och Statens medieråd, som har uppdrag inom ramen för den nationella planen eller genomför insatser på området, ska redovisa sina uppdrag till Forum för levande historia (med kopia till Regeringskansliet) i enlighet med *bilagan* till detta regeringsbeslut.

Med ändring av regeringsbesluten den 10 april 2014 (A2014/01587/DISK), den 26 juni 2014 (A2014/02479/DISK), den 28 maj 2015 (Ku2015/01668/DISK) och den 25 juni 2015 (Ku2015/01869/D) beslutar

regeringen att Diskrimineringsombudsmannen, Statens medieråd och Statens skolverk, som har uppdrag på området, ska redovisa sina insatser inom ramen för uppdragen till Forum för levande historia i enlighet med *bilagan* till detta regeringsbeslut.

Ärendet

Regeringen har denna dag beslutat om en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Forum för levande historia har till uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndigheten ska bedriva utåtriktad verksamhet med inriktning på kunskap, kultur och utbildning. Verksamheten ska bedrivas i nära kontakt med pågående forskning, andra kultur- och utbildningsinstitutioner samt myndigheter, organisationer och föreningar vars verksamhet rör liknande frågor.

Diskrimineringsombudsmannen, Statens medieråd och Statens skolverk har sedan tidigare uppdrag som är kopplade till arbetet mot rasism (se uppdrag som nämns under Regeringens beslut).

Den 30 juni 2016 beslutade regeringen om uppdrag som ingår i den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/01669/DISK, Ku2016/01670/DISK, Ku2016/01671/DISK och Ku2015/00009/DISK). I dessa uppdrag angavs att regeringen avsåg att återkomma om hur uppdragen ska redovisas.

Skälen för regeringens beslut

Ett flertal aktörer arbetar med olika frågor om rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott inom olika delar av samhället i Sverige i dag. Kunskap om rasism och hatbrott och olika metoder för att motverka detta finns i dag hos olika aktörer, men det saknas samlad information och en aktör som kan sprida den för att öka kunskapen generellt. Det saknas även samordning av arbetet, ett uppföljningssystem och en samlad rapportering av de olika insatserna till regeringen.

Regeringen anser att en central insats för att uppnå målet för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott är att utforma en samordnings- och uppföljningsstruktur. Det finns behov av årlig uppföljning som tydliggör utvecklingen på området för både regeringen och riksdagen och som kan utgöra beslutsunderlag för framtida åtgärder. Mot

bakgrund av detta behöver en myndighet få i uppdrag att inom ramen för planen samordna och följa upp arbetet.

Det är lämpligt att Forum för levande historia, som har ovannämnda uppgifter, får detta uppdrag. En förutsättning för att myndigheten ska kunna samordna och följa upp arbetet är att de myndigheter med uppdrag som omfattas av detta regeringsbeslut redovisar sitt arbete till Forum för levande historia.

Den totala kostnaden för att genomföra uppdraget beräknas till 7 800 000 kronor och ska finansieras från anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m., utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering. Regeringen har för avsikt att avsätta medel för att genomföra uppdraget med högst 2 500 000 kronor 2017, högst 2 700 000 kronor 2018 och högst 2 600 000 kronor 2019 under förutsättning att riksdagen anvisar medel för ändamålet.

På regeringens vägnar

Alice Bah Kuhnke

Andrés Zanzi

Likalydande till

Diskrimineringsombudsmannen
Länsstyrelsen i Dalarnas län
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Statens kulturråd
Statens medieråd
Statens skolverk

Kopia till

Finansdepartementet/SFÖ
Justitiedepartementet/KRIM
Justitiedepartementet/PO
Justitiedepartementet/Å
Utbildningsdepartementet/F
Utbildningsdepartementet/S
Utbildningsdepartementet/UF
Kulturdepartementet/D
Kulturdepartementet/KO
Kulturdepartementet/KL
Kulturdepartementet/MF
Åklagarmyndigheten
Polismyndigheten
Brottsförebyggande rådet
Kammarkollegiet
Vetenskapsrådet
Nämnden för statligt stöd till trossamfund

2016-11-24

Kulturdepartementet**Bilaga till uppdrag om samordning och uppföljning av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt ändringar av uppdrag**

Följande myndigheter som har uppdrag inom ramen för den nationella planen eller genomför insatser på området ska redovisa sina insatser till Forum för levande historia (med kopia till Kulturdepartementet och nedan angivna departement) i enlighet med följande:

Myndighet	Uppdrag	Redovisningsdatum
Diskrimineringsombudsmannen	- Uppdrag att utveckla arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans (A2014/02479/DISK)	- Årligen den 1 mars 2017-2018.
	- Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att vidta kunskapshöjande åtgärder om afrofobi (Ku2015/01668/DISK)	- Den 1 april 2017.
Länsstyrelsen i Dalarnas län	- Uppdrag till länsstyrelsen i Dalarnas län om att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism (Ku2015/00009/DISK)	- Den 1 juni 2017.

Statens kulturråd	- Uppdrag till Statens kulturråd om att genomföra kunskapshöjande insatser kring hur verksamheter som förmedlar konst och kultur kan synliggöra normer och utmana negativa stereotyper (Ku2016/01670/DISK)	- Den 1 mars 2017.
Statens medieråd	- Uppdrag till Statens medieråd att utveckla och förlänga kampanjen No Hate Speech Movement (Ku2015/01869/D) - Uppdrag till Statens medieråd att kartlägga skyddet av barn och unga på internet vad avser rasism, liknande former av fientlighet, hatbrott och extremism (Ku2016/01671/DISK)	- Den 1 mars 2017. - Årligen den 1 mars 2017-2018.
Statens skolverk	- Uppdrag till Statens skolverk att vidta kunskapshöjande insatser i skolan om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans (A2014/01587/DISK)	- Årligen den 1 mars 2017-2018 (med kopia till Utbildningsdepartementet).

Afrosvenskarnas Forum för Rättvisa synpunkter gällande rapportering

Hej!

Eftersom ni inte skrev någon sluttid utan enbart datum så hoppas jag att ni godtar AFR:s medskick som vi har skickat in kvällstid den 1 april 2019.

Precis som ni nämner är det ytterst begränsad tid för oss som arbetar helt ideellt i civilsamhället att komma med återkoppling.

1. Vi anser i likhet med forum för levande historia att det skall genomföras ett likartat arbete med rasism som det som har skett med jämställdhetsintegrering. Dock är det önskvärt från AFR:s sida att det skall stå rasintegrering. Detta då vi anser det vara viktigt att sätta ord på vad rasism handlar om och att begreppet ras som socialkonstruktion är en utgångspunkt för detta.
2. AFR anser att forum för levande historia i aktuell rapportering måste lyfta in mer om vikten av att arbeta med ett intersektionellt perspektiv. Vi ser hur olika maktstrukturer benämns i olika former av rasism och diskrimineringsgrunder. Vi, AFR ser verkligheten med utsattheten i samband med intersektionalitet där flera olika maktstrukturer korsar varandra. Om en person är afrosvensk, muslim och hbtq ökar risken för utsatthet. Vi skulle därför önska ett förtydligande kring intersektionalitet i rapporteringen. Så att vi kan se att forum för levande historia intar vikten av detta perspektiv i sitt uppdrag. Än så länge har vi sett att MUCF nämner intersektionalitet, men ej någon annan.
3. I likhet med det som vi har nämnt vid tidigare träffar är det AFR:s åsikt att vi som är organisationer i civilsamhället skall få en annan möjlighet att få delta i kunskapsspridning om vad rasism och liknande former av fientlighet samt hatbrott. Ett alternativ skulle kunna vara att vi inom civilsamhället skulle kunna erbjuda projektjänster knutna till forum för levande historia istället för att enbart kalla in oss för att avlämna vår kunskap. Det hade varit givande för alla parter om vi kunde ha en mer jämställd och jämlikrelation mellan civilsamhället och forum för levande historia. Vi är fullt medvetna om att forum för levande historia har erhållit samordnings- och uppföljningsuppdraget. Det är dock vår önskan att vi inom civilsamhället skall kunna ha en annan roll när det gäller kunskapsspridning om rasism. Vidare är det tydligt i rapporten att det finns ett behov av regelbunden handledning och kunskapsförmedling för att levandegöra arbetet mot rasism och diskriminering på samtliga myndigheter. Kanske är detta något som civilsamhället hade kunnat vara en del av.
4. När det gäller arbetet med rasism och hatbrott är det tydligt att det råder en fortsatt stor okunskap. Inom myndigheterna måste det ske ett fortsatt arbete med ansvarstagande gällande rasismens existens. Inte enbart rasismens existens i samhället i sig utan erkännandet av rasistiska beteendens existens inom deras myndigheter på olika nivåer. Om myndigheterna inte ens kan reflektera kring rasistiska beteenden inom myndigheten blir det

inte genuint att arbeta med insatser mot rasism. Första steget till förändring är erkännande för att sedan arbeta vidare med utveckling. Det är problematiskt att reflektionerna kring rasism inte är mer djupgående, men inte förvånande då det i olika delar av samhället sker en normalisering av rasism. Rasismens existens visar sig i olika beslut och handlingar. Exempelvis i bristen på representation inom personalstyrkan på flertalet myndigheter. Ett annat exempel från förra veckan är när polismyndigheten deltog på ett panelsamtal om rasprofilering. I samtalet framkommer det att polisen förnekar existensen av rasprofileringens trots forskning som visar på det motsatta. I samtal med polisen lägger man fokus på andra saker där man förminskar rasismens existens inom poliskåren och deras anställda. AFR har under de senaste månaderna kommit i kontakt med flera brottsutsatta där gärningspersonerna är poliser. Det hade varit önskvärt att få ta del av forskning, statistik som visar på hur många hatbrott som utförs av ordningsmakten och hur många av dessa som leder till åtal när den brottsutsatte har gjort en anmälan? När det gäller hatbrott så läggs det ett stort ansvar på tjänstepersonerna inom polisen, det är av all vikt att även yttre tjänst inom polisen har full kunskap om innebörden av rasism och hatbrott. Annars hamnar ärenden aldrig på demokrati och hatbrottenheterna. Det är även viktigt att demokrati och hatbrottenheterna får rätt förutsättningar för att kunna genomföra sitt arbete.

5. För att synliggöra existensen av rasism, hbtq-fobi och hatbrott och även annan utsatthet så anser vi att det skall införas jämlikshetsdata. Genom jämlikshetsdata skulle vi få statistik på hur rasismen drabbar och vilka grupper i samhället som är mest sårbara och utsatta.
6. Det bör ställas krav på myndigheterna/parterna inom rättskedjan att arbeta med rasism andra former av fientliga beteenden och hatbrott. Tex skulle man kunna lämna över ett uppdrag /satsning på de kommunala stödcentrumen som finns i Malmö, Göteborg och Stockholm när det gäller stöd till brottsutsatta i samband med hatbrott. Vidare skulle samma stödcentrum kunna arbeta för att öka kunskap om rasism, andra former av fientliga beteenden och hatbrott inom rättskedjan i en form av samverkan.
7. Det behövs långsiktiga satsningar i likhet med de som nämns i forum för levande historias rapport. Det är AFR:s åsikt att det borde införas utvecklingsmedel att söka hos Länsstyrelsen för myndigheter när det gäller rasism i likhet med de som finns när det gäller våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck. För tillfället är det oklart hur myndigheter som ej ingår i aktuellt uppdrag för forum för levande historia kan arbeta med att bekämpa rasism och andra liknande former av fientlighet.
8. Sist men inte minst vill AFR att det skall synliggöras att det behövs kraftfulla tag när det gäller Sveriges ansvar avseende FNs årtionde med fokus på människor med afrikanskt ursprung. Det är vår önskan att Forum för Levande historia lyfter fram detta. Vidare har även EU tagit ansvar i frågan genom en resolution med fokus på människor med afrikanskt ursprung. Både på FN nivå och EU nivå ställs det krav på medlemsländerna att utveckla nationella strategier för att hantera rasism och diskriminering med fokus på afrofofi inom utbildningsväsendet, hälsa, bostadsmarknaden, polis och rättsväsendet. Vidare uppmanas medlemsländerna att ta ansvar för slavhandelns arv och betala skadestånd till slavättlingar. Offentliga ursäkter, konkreta och specifika handlingsplaner samt åtgärder måste införas på agendan. Vi anser att det är av vikt att detta benämns i arbetet mot rasism!

FPES svar på delredovisning Ku2016/02633/DISK

Vi kommer att ge både generella och specifika kommentarer på denna delredovisning.

Generella kommentarer

Tiden att svara, vilken var satt till 3 arbetsdagar, är alldeles för kort och ger inte civilsamhällets organisationer tid att genomlysas detta fullt ut. Ni måste förstå att dom flesta av oss jobbar helt ideellt och kan inte på 3 dagar komma med bra svar. Detta ger oss inte tid att förankra svaren i våra organisationer vilket inte är bra. Detta kan ju jämföras med remissvar där man har 3 månader på sig. Denna delredovisning är visserligen inte av samma dignitet men vi borde åtminstone kunnat få 1-2 månaders tid.

Det konkreta resultatet på transområdet är klen. Till exempel kommer det inte fram att våldsbejakande extremism även kan drabba transpersoner. Det finns ju också fall där transpersoner kan vara drabbade inom flera diskrimineringsgrunder. Det känns som dessa aspekter har glömts bort. Vidare är det oklart med ansvarsområdet mellan forum för levande historia, MUCF och de HBTQ strategiska myndigheterna. Risken är att många viktiga saker faller mellan stolarna på grund av de oklara ansvarsområdena och det är inte bra.

Metoden ni valt för att söka information från myndigheternas årsrapporter känns väldigt bristfällig. Man kan inte bara söka på vissa sökord, det krävs mer arbete än så annars riskerar man att missa information som kan vara viktig.

Ni nämner att ni under 2019 kommer ta fram en webbfortbildning för offentligtanställda om rasism, homo-, bi-, och transfobi. Vad gäller HBTQ området vill jag peka på den webbutbildning som socialstyrelsen gjort. Jag nämnde den på det möte jag var med på. Även om den vände sig till socialsekreterare så är den tillämplig på många andra yrkesgrupper inom offentliga sektorn. Se följande URL.
<https://utbildning.socialstyrelsen.se/course/view.php?id=514>

Specifika kommentarer

Det är viktigt att sprida transkunskap i skolan. Här kan man till exempel utgå från Socialstyrelsens utbildning som redan nämnts ovan. MUCFs arbete är viktigt i detta område och måste få fortsätta så att inte andra myndigheters arbete inkräktar på MUCFs möjligheter att göra ett bra jobb.

Det är oroväckande att ni inte kunnat hitta någonting med era sökningar från Skolverket. FPES vill inte tro att skolverket inte gjort något arbete i detta område. Ni borde ha borrar djupare i detta då era nyckelordsökningar inte gav resultat.

Samma kommentarer som ovan gäller Segerstedtinstitutet som helt verkar ha tappat bort transperspektivet.

Bemötande, denna fråga är extremt viktig för många transpersoner som på daglig basis blir felkönade och illa bemötta av vård, myndigheter, skola mm. Det hade varit intressant att läsa kontigos rapport om detta eftersom det är ett viktigt område som man troligen bara kan komma tillrätta med på lång sikt.

Forumträffarna ni haft verkar inte ha givit mycket resultat inom transområdet med undantag av träff 2 då MUCF var med men vi ser inte riktigt hur det påverkat delredovisningen.

Vad gäller kommunikationsinsatserna så tycker vi det är klen på transområdet. Hur har ni bedömt att resultatet från arbetet nått ut till en bredare målgrupp?

Vad gäller Statens Medieråd så saknar vi helt arbete relaterat till transområdet vilket inte känns bra då speciellt många unga transpersoner utsätts för hat och mycket fientlighet på nätet och i många avseenden är denna grupp mer utsatt än andra. Denna grupp är dessutom väldigt svaga och drabbas både av hat, dåligt bemötande från myndigheter vård skola mfl vilket skapar en ohållbar situation då delar av denna grupp har stora psykiska problem som resultat av detta. Man skall inte heller glömma att suicidrisken bland unga transpersoner är väsentligt högre än bland andra personer. Runt 50% har funderat på detta och runt 25% har försökt ta sitt liv.

Vi håller med om er bedömning på sidan 31 om att det är viktigt att regeringen ser över hur styrningen och uppföljningen av HBTQ frågorna skall se ut.

Vi tycker också att det är viktigt, som ni påpekar på sidan 32, att det behövs en HBTQ utbildning. Om detta skall göras av forum för levande historia låter vi vara osagt. Till exempel så har ju redan socialstyrelsen gjort ett bra material i detta område, se ovan.

På sidan 34 pekar ni på satsning på arbete mot HBTQ-fobi i kommuner, denna åsikt delar vi.

På sidan 35 pratar ni om lärande exempel. Vi inom FPES har flera exempel här till exempel bemötande inom socialtjänsten. Dessa har Socialstyrelsen fått och de har varit bidragande i deras utbildning.

På sidan 36 föreslår ni att forum för levande historia får i uppdrag att förvalta en nationell kunskapsportal, men vi tror att de flesta inte känner till varken ert arbete eller ert uppdrag och kanske detta ansvar skulle ligga på någon annan myndighet.

Med vänliga hälsningar

Sara Bystam
Ordförande
FPES

2019-03-29

Stockholm

RFSL:s synpunkter på delredovisning 2019 av uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande fientlighet och hatbrott (Ku2016/02633/DISK)

Efter en snabb genomläsning har vi följande synpunkter att ge.

RFSL delar Forum för levande historias förslag att det fortsatta arbetet med den nationella planen ska involvera relevanta myndigheter, forskare samt organisationer från civilsamhället. Vi instämmer då kunskapen om rasism och liknande fientligheter i hög uträckning finns hos de två sistnämnda. Vi tror på nödvändigheten att utöka antalet myndigheter som arbetar med frågan då viktiga aktörer hittills inte varit med. Även att dessa myndigheter får uppdrag, medel och möjligheter att kvalitetssäkra sitt arbete utifrån ett antirasistiskt och hbtq-perspektiv.

RFSL önskar att regeringen tydliggör de politiska ambitionerna på området rasism och liknande fientligheter.

Vi anser också att det är av största vikt att lösa frågan om hur styrning och uppföljning runt hbtq-frågorna ska se ut i relation till regeringens plan.

Vi håller med Forum för levande historia om att det bör formuleras ett svar på frågan, vilket problem som ska lösas med planen samt vilka mål och indikatorer som ska finnas för planen om den ska fortgå.

I redovisningen framkommer att Forum för levande historia har gjort bedömningen att samla goda exempel, ge myndigheter möjligheter till processstöd samt ta fram en portal är en del av lösningen för att gynna utveckling och överblickbarhet av kunskapsområdet.

Vi vill göra medskicket att dessa i sak aldrig kan ersätta representation bland anställda och i ledarskap eller de processer som leder till reflektion och synliggörande av värderingar inom en myndighet.

Avslutningsvis anser vi att då det inte finns ett fastställt mål från riksdagen för arbetet mot rasism och andra former av fientlighet behöver detta främst prioriteras, för att få ett hållbart och stabilt arbete.

2014-10-30

2 (2)

För RFSL,

Carina Wrängebo

Kurator

0760-31 09 89 / carina.wrango@rfsi.se

Civil Rights Defenders synpunkter på delredovisningen 2019 från Forum för levande historia av uppdrag att samordna och följa upp den nationella plan mot rasism mm

Representanter från Civil Rights Defenders (CRD) har deltagit i referensgruppsmöten med FLH och av FLH anlitate konsultföretaget och lämnat skriftliga synpunkter. CRD har också deltagit i samtal om strategin i andra sammanhang, både i dialog med regeringen och i publika sammanhang.

CRD:s synpunkter på delredovisningen följer vad CRD anfört tidigare i dessa sammanhang. CRD är och har varit positiv till att regeringen signalerat vikten av ett strategiskt och målinriktat arbete mot rasism mm., men är kritisk till att planens angreppsvinkel haft en slagsida på kunskapsinsamling och informationsåtgärder. CRD menar att det för reella effekter istället hade krävts ett ansvarsutkrävande av de centrala offentliga aktörerna och inte bara i deras externa arbete mot rasism, utan lika mycket i de interna processerna. Som ett exempel på behov av akuta översyn av interna processer inom myndigheter kan nämnas Malmöpolisens register över 4700 romer, som ännu inte lett till någon granskning av myndighetens arbete. Det allmänna har ansvar enligt regeringsformen (1:2) för förverkligande av demokratins principer och genomslag för alla individer innebärande bland annat motverkande av åtskillnad på etnisk eller liknande grund, vilket borde ha kopplats ihop med planens målsättningar.

CRD är därför positiv till att FLH:s analyser sträcker sig bortom de operativa insatserna bestående av utbildningsinsatser och informationsträffar som det ålegat myndigheten att utföra. CRD menar att de fördjupade analyserna bekräftar att det finns brister i regeringens uppdrag utifrån vagheter i avsändarens målbild och arbetets prioritering samt dess relation till andra krav på de offentliga aktörerna. Detta uttrycks tydligt t.ex. i avsnitt 6, som visar att statliga myndigheter i mycket begränsad omfattning deltagit i de på frivillighet baserade fortbildningarna. Statstjänstemännen har en central roll som bärare av uppfyllelsen för de konstitutionella krav som nämnts ovan. Förordningen 1986:856 som konkretiserar det allmännas ansvar för grundlagens och övriga lagstiftningens krav gällande de frågor som berörs i strategin, har inte tagits upp i planen som ett led för dess genomslagskraft. Det är därför särskilt förtjänstfullt att FLH uppmärksammat den brist på samordning som råder t.ex. kring just nämnda förordning.

Regeringens plan anger inte heller hur den relaterar till strategin för mänskliga rättigheter och dess innebörd för statliga och kommunala aktörer och inte heller till t.ex. minoritetspolitikens krav. Det är därför inte förvånande att mottagarna i verkställande leder (särskilt i kommunerna) inte med lätthet kan ta till sig planen (se t.ex. under avsnitt 7) och inte heller ser den som ett högprioriterat område. CRD menar att det är allvarligt om planen mot rasism kan uppfattas som en enskild politisk insats, utan koppling till grundlagsenliga krav på offentliga aktörer och som ett led i nödvändiga insatser för att i grunden ändra samhällets strukturer. Planen handlar om allvarliga brister och tilltagande hot mot samhällsdemokratin och förtjänar därför en mera ansvarsfull och gedigen hantering.

Det är positivt att FLH sett kopplingen till Sveriges internationella åtaganden och har tagit in kritiken från Europarådet i underlaget. En annan viktig och för frågan relevant och än mer aktuell källa är också rapporten från FN:s rasdiskrimineringskommitté i maj 2018.

Tilläggsuppdraget avseende myndigheters bemötande är vagt utformat och utifrån det referensgruppsmöte CRD deltagit i, synes uppdraget i likhet med erfarenheterna i övrigt ha små utsikter att nå resultat i form av reell ändring i myndighetens beteendenormer. CRD har dock inte tagit del av slutrapporten från detta uppdrag.

CRD delar i linje med vad ovan anförts flera av de slutsatser som pekats ut av FLH. Dock bör en eventuellt förnyad plan föregås av en mera gedigen bearbetning och översyn av hur frågorna strategiskt hör ihop med regeringens ansvar och politik som helhet gällande respekten för allas lika värde och rättigheter.

Som en generell synpunkt vill CRD fånga upp något om dialogen med det civila samhället. Det är uppenbart att inläggen från civila samhällets representanter varit viktiga inte bara för att dessa kunnat föra fram sina respektive åsikter, utan även som generellt kunskapshöjande och därför nödvändiga för arbetet inte minst i samband med konsultuppdragen. Samtidigt gör frivilligorganisationernas sina insatser utan ersättning, med undantag för en symbolisk ersättning för mötesdeltagande som utgår i vissa fall. Detta är strukturellt problematiskt och bör åtgärdas i annan ordning i det fortsatta arbetet.

Bilaga 6. Spridningsinsatser

Här presenteras spridningsinsatser som Forum för levande historia genomfört inom ramarna för samordningsuppdraget sedan föregående rapportering. Aktiviteterna presenteras kronologiskt efter datum. Aktiviteter som genomförts flera gånger sorteras efter det första datum de genomfördes.

- Dragning om samordningsuppdraget vid Länsstyrelsernas MR-nätverk, 9 feb 2018
- Presentation av slutsatser för från samlad rapportering för personal vid Regeringskansliet, bland andra statssekreterare Per Olsson Fridh och myndighetshandläggare Lisa Bolinder, 18 april 2018
- Fortbildning om rasism för referensgrupp med möjlighet att lämna input på dess genomförande, 24 april 2018
- Dragning om samordningsuppdraget för myndighetshandläggare vid Regeringskansliet, 7 maj 2018
- Dragning om samordningsuppdraget vid Allmändalen, Mångkulturellt centrum i Botkyrka, 2 juni 2018
- Dragning om samordningsuppdraget vid Bokmässan, samt närvaro i myndighetens monter under hela Bokmässan då artikelserie med artiklar om myndigheters arbete utifrån regeringens plan *Samlad grepp* delades ut, 29 september 2018
- Föreläsning om rasism vid konferens om mänskliga rättigheter, arrangerad i samverkan med Länsstyrelsen Jönköpings referensgrupp för myndigheter som arbetar för mänskliga rättigheter, 17 oktober 2018
- Föreläsning och workshop om samordningsuppdraget samt hur horisontella perspektiv kan kombineras med fokus på rasism och hbtq för medarbetare vid SKL som arbetar med mänskliga rättigheter, jämställdhet och folkhälsa, 18 oktober 2018
- Presentation av samordningsuppdraget för delegation från Lettlands ombudsman och Sveriges ambassadör mot människohandel vid Utrikesdepartementet, 26 oktober 2018
- Seminarium på MR-dagarna om hur rasism och hbtq-fobi påverkar demokratin med fem myndighetschefer representerade på scen. Seminariet filmades och är publicerat på [Forum för levande historias Facebook-sida](#) samt på myndighetens webbplats, 16 november 2018
- Dragning om samordningsuppdraget vid studiebesök från Enheten för diskrimineringsfrågor vid Kulturdepartementet, 14 december 2018.

- Dragning om regeringens plan och deltagande i panelsamtal vid konferensen Samling mot våldsbejakande extremism och hatbrott, arrangerad av Länsstyrelsen i Västmanlands län, 29 januari 2019
- Dragning om regeringens plan och samordningsuppdraget för representanter från norska Barne- og likestillingsdepartementet, 25 februari 2019
- Presentation av samordningsuppdraget för Nicholas Thorpe, chef för museet Liliesleaf, Sydafrika, 3 mars 2019.
- Dragning om regeringens plan och samordningsuppdraget för representanter för delegation med representanter från både stat och ideell sektor i Bulgarien, 26 mars 2019.
- Löpande avstämningar med Enheten för diskrimineringsfrågor vid Kulturdepartementet och löpande dragningar om arbetet inom ramarna för samordningsuppdraget för personalen vid Forum för levande historia.